

Національна спілка краєзнавців України

Хмельницька обласна організація НСКУ

ЗВІТ

**про діяльність правління та осередків Хмельницької
обласної організації Національної спілки краєзнавців
України у 2019 році**

**м. Кам'янець-Подільський – Хмельницький
січень 2020 р.**

Вступ

У 2019 році діяльність правління, президії обласної Спілки краєзнавців та її міських і районних осередків була спрямована на розвиток й зміцнення всієї структури організації в світлі реалізації завдань, прийнятих IV (2008), V (позачерговим) (2012) і VI (січень 2017 р.) з'їздами Національної спілки краєзнавців України та ухваленими відповідними змінами Статуту НСКУ, а також базувалася на виконанні рішень останніх засідань Президії правління НСКУ в Києві (2018-2019 рр.), звітно-виборної конференції Хмельницької обласної організації НСКУ від 10.10. 2017 р., її обласних Пленумів та засідань президій правління (2018-2019 рр.), планів роботи правління НСКУ у Києві та обласної Спілки на 2019 рік. Головною інновацією практичної сторони діяльності всієї структури обласної організації НСКУ були подальші заходи з реалізації виконання обласної «Програми розвитку краєзнавства в Хмельницькій області до 2020 року» та переорієнтація у роботі на співпрацю у краєзнавчій справі з новоутвореними у 2015-2019 рр. у Хмельницькій області об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) згідно з реформою децентралізації в державі.

Відповідно до виконання вищеназваних програм, постанов, планів в обласній Спілці краєзнавців та її осередках у 2019 р. здійснювалася різноаспектна діяльність за такими основними напрямками:

1. Організаційна діяльність

Упродовж 2019 року обласна Спілка краєзнавців продовжувала ритмічно працювати, розвивати краєзнавчий поступ, об'єднувала в своєму складі на засадах Статуту НСКУ **22** міських і районних відділень (організацій, осередків), які сукупно згуртували навколо себе **364 членів НСКУ** зі складу всіх прийнятих з 2009 по 2019 роки **384 членів**. За 10 років діяльності обласна Спілка втратила 20 своїх членів НСКУ у зв'язку із смертю та окремих вибулих. Зокрема, у 2019 році померли три непересічних подвижників та ветеранів національного краєзнавства: кандидат економічних наук, доцент **Віктор Степанович Мороз**, відома пам'яткоохоронниця **Наталія Максимиліанівна Майнгардт-Гоголь** (обоє з Хмельницької міської організації НСКУ) та **Олександр Павлович Царик** (Шепетівська міська організація НСКУ). Пам'ять про них вшанована на засіданнях президії та пленуму обласної організації НСКУ, в її краєзнавчих виданнях та місцевій пресі. Особливістю складу членів НСКУ в обласній організації стало те, що в 2019 р. розподілилися за приналежністю до осередків порівну по 50 відсотків між міськими і районними сільськими організаціями.

Водночас у 2019 р. прийнято за вимогами Статуту **20** нових членів НСКУ, з них 10 чол. у Хмельницькій міській організації Спілки, 7 – у Кам'янець-Подільській міській організації НСКУ, 3 – у Дунаєвецькій районній організації НСКУ.

Найбільш потужними осередками виступали міські осередки: Кам'янець-Подільська (70 членів, з них 15 докторів наук, професорів, 38 кандидатів наук, доцентів, решта музейні працівники тощо), Хмельницька (70 членів, з них 11 докторів наук, професорів, 34 кандидатів наук, 20 освітян, архівістів, музейників, 2 священнослужителі, 3 журналісти тощо), районні організації НСКУ: Хмельницька (30 членів-учителів), Старосинявська (20 членів), Славутська (20 членів), Дунаєвецька (16 членів), Вінковоцька (14 членів) й інші. Решта 13 міських та районних відділень у своїх лавах мають пересічно по 8-5 членів Спілки. З-поміж них тільки Ярмолинецький районний осередок поки об'єднує тільки чотири члени НСКУ. Правління обласної Спілки дієво співпрацює на практиці з місцевими краєзнавцями-аматорами та освітянами, які поки не є членами НСКУ.

Структура всіх осередків відповідає вимогам Статуту НСКУ. Всі вони працювали за планами організаційної, науково-дослідної, науково-методичної, видавничої, науково-громадської і просвітницької, а також за індивідуальними планами роботи своїх членів на 2019 рік. Найважливіші пункти цих планів увійшли до загального плану роботи обласного правління НСКУ.

Значними подіями в діяльності обласної організації НСКУ та розвитку краєзнавства у 2019 р. стали:

1. Робота правління, президії обласної Спілки краєзнавців та її осередків по реалізації у 2019 р. затвердженої сесією Хмельницької обласної ради 26. 12. 2014 р. «Програми розвитку краєзнавства в Хмельницькій області до 2020 року». Проте з-за блокування фінансування обласною владою проекту з підготовки та видання кількатомної «Енциклопедії Хмельницької області», який мав завершитися у 2020 році, його виконання так і не розпочалося. Тому рішеннями засідань президії (вересень 2019 р.) та пленуму (грудень 2019 р.) обласної Спілки краєзнавців наша організація відмовилася від участі в цьому проекті і відтермінувала його виконання на подальший сприятливий час.

2. Упродовж 2019 року відбулися три розширені засідання Президії обласної Спілки (15.02.2019 р., 23.05.2019 р., 12.09.2019 р.), розширене засідання Пленуму (5.12.2019 р.). Чому розширені засідання? Тому що в них брало участь від 30-50 членів НСКУ, запрошених і гостей.

Зокрема, у порядку денному засідання президії обласної Спілки 15.02.2019 р. розглядалися і обговорювалися такі питання: «Про діяльність Хмельницької обласної організації НСКУ в 2018 р.», «План роботи обласної Спілки на 2019 р.», «Кошторис діяльності обласної організації НСКУ на 2019 р.», «Про стан сплати членських внесків в обласній організації НСКУ», «Про співпрацю обласної Спілки з Хмельницьким музеєм історії міста», «Про

висунення кандидатур членів Спілки для нагороджень преміями та відзнаками правління НСКУ (Київ) та обласної організації НСКУ», «Про роль президії обласної Спілки в наданні нового великого приміщення Хмельницькому обласному краєзнавчому музею», здійснено прийом у члени НСКУ. Наприкінці засідання президії відбулося урочисте відзначенням 50-річчя від дня народження Світлани Василівни Маркової, члена НСКУ, докторки історичних наук Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, відомого краєзнавця на Хмельниччині та Надії Іванівни Стеньгач, кандидатки історичних наук, професорки Хмельницького університету державного управління та права. Завершилася робота президії презентацією чергового 19 випуску науково-краєзнавчого збірника «Хмельницькі краєзнавчі студії», присвяченого голові Вінницької обласної організації НСКУ, доктора історичних наук, професора Сергія Гальчака та 50-річчю від дня народження докторки історичних наук Світлани Маркової.

У порядку денному засідання президії 23 травня 2019 р. заслухані і обговорені питання: «Про роботу розширеного засідання Президії правління НСКУ в Києві 13 травня 2019 р., приуроченого ювілею 70-річчя від дня народження голови Національної спілки краєзнавців України Реєнта О.П.», «Про хід виконання плану роботи обласної Спілки краєзнавців за перше півріччя 2019 р.», «Про стан реалізації програми НСКУ по виданню томів і книг з історії міст і сіл Хмельниччини», «Про діяльність Благодійного фонду Василя Баженова у 2018 – першій половині 2019 рр.», «Про затвердження проекту запровадження в обласній Спілці краєзнавців нагороди – звання «Почесний краєзнавець Хмельниччини», «Про організацію відзначення ювілею 75-річчя від дня народження заступника голови обласної організації НСКУ, доктора історичних наук, професора Прокопчука В.С.». В ході роботи засідання президії відбулася презентація 21 тому (випуску) науково-краєзнавчого збірника «Хмельницькі краєзнавчі студії», присвяченого 65-річчю голови Красилівської районної організації Спілки, Почесному краєзнавцю України Байдичу О.В. Завершилося робота президії урочистим відзначенням 50-річчя від дня народження члена НСКУ, протоієрея Причишина-Кліновського С.М., активного діяча краєзнавчого руху на Хмельниччині. Відбулося нагородження грамотами обласної та Хмельницької міської організацій НСКУ подвижників краєзнавства з нагоди Дня краєзнавців 30 травня 2019 р.

На засіданні Президії 12 вересня 2019 р. розглянуті питання: «Підсумки діяльності обласної Спілки краєзнавців та її міських і районних організацій та осередків за перше півріччя та завдання на друге півріччя 2019 року», Про запровадження дипломів обласної організації НСКУ про присвоєння звання «Почесний краєзнавець Хмельниччини» подвижникам національного краєзнавства», «Про стан виконання науково-краєзнавчих проектів, включених до Програми «Про розвиток краєзнавства в Хмельницькій області до 2020 року», Після прийому в члени НСКУ відбулося презентація науково-

краєзнавчих видань обласної Спілки краєзнавців «Краєзнавець Хмельниччини» (2019, вип. 12) та «Хмельницькі краєзнавчі студії» (2019, вип. 23). В ході роботи президії відбулося урочисте вручення диплому Президії НСКУ (Київ) про присвоєння звання «Почесний краєзнавець України», члену президії обласної Спілки краєзнавців, відомому краєзнавцю Хмельниччини, провідному співробітнику Хмельницького обласного краєзнавчого музею, кандидату історичних наук Сергію Миколайовичу Єсюніну.

Пленум обласної організації НСКУ 10. 12. 2019 р. розглянув і обговорив питання: «Звіт про роботу Хмельницької міської організації НСКУ в 2019 році» (доп. голова осередку, кандидат історичних наук, доцент Блажевич Ю.І.), «Звіт Летичівської районної організації НСКУ в 2019 році» (доп. голова осередку Коржик С.А.), «Загальні підсумки діяльності Хмельницької обласної організації НСКУ в 2019 році» (доп. голова, професор Баженов Л.В.), «Діяльність обласної Спілки краєзнавців в умовах реформи децентралізації в Україні та на Хмельниччині» (доп. професор Баженов Л.В.), «Про співпрацю Хмельницької обласної наукової універсальної бібліотеки з обласною Спілкою краєзнавців» (доп. директорка бібліотеки Чабан К.А.), здійснено прийом у члени НСКУ. В ході роботи пленуму було урочисто відзначено ювілей 65-річчя від дня народження члена НСКУ, доктора педагогічних наук, професора Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Віктора Євгеновича Береки, якого було нагороджено дипломом обласної Спілки «Почесний краєзнавець Хмельниччини» та іншими відзнаками, а також удостоєно Почесними грамотами і грамотами низку подвижників краєзнавства Хмельниччини. На завершення роботи пленуму відбулася презентація науково-краєзнавчих видань, які щойно побачили світ, зокрема, книги голови Хмельницької міської організації НСКУ доцента Ю.І. Блажевича «Народні ремесла і промисли, традиції, звичаї та обряди мешканців Поділля-Хмельниччини : історія і сьогодення» та низки інших видань членами НСКУ.

8 квітня 2019 р. відбулися загальні збори Кам'янець-Подільської міської організації НСКУ під головуванням голови обласної Спілки краєзнавців Баженова Л.В., на які з'явилося 50 членів НСКУ. Присутні вставанням і хвилиною мовчання вшанували пам'ять усіх полеглих у Другій світовій війні. Заслухано і обговорено доповідь голови міського осередку докторі історичних наук Комарницького О.Б. про діяльність організації в 2018 – по квітень 2019 рр. Збори прийняли 8 нових осіб науковців в члени НСКУ.

31 жовтня 2019 р. у приміщенні Державного архіву Хмельницької області відбулася зустріч-нарада голів Вінницької та Хмельницької обласних організацій НСКУ професорів С.Д. Гальчака і Баженова Л.В. з приводу співпраці та координації своєї діяльності. Під час зустрічі пройшла презентація книги Почесного краєзнавця України, кандидата історичних наук Слободянюка П.Я. і співавторки Василів-Базюк Л. «У переможеній Німеччині», в якій описані наслідки перебування радянських військ у 1944-1945 рр. на території цієї

країни. У нараді взяли участь член президії Хмельницької обласної Спілки, директор Хмельницького облдержархіву Байдич В.Г., видавці краєзнавчої літератури міст Вінниці та Хмельницького.

3. 2 серпня 2019 р. у м. Дунаївці Хмельницької області було урочисто відзначено 75-річчя від дня народження ветерана, практика і теоретика національного краєзнавства, академіка Української академії історичних наук, доктора історичних наук, професора **Віктора Степановича Прокопчука**. Він учасник I з'їзду ВСК у 1990 р., делегат II (1996), III (2003), IV (2008), V (2012) і VI (2017) з'їздів цієї Спілки, член правління ВСК-НСКУ до 2017 року, заступник голови правління Хмельницької обласної організації НСКУ з 2008 р. і по даний час, почесний голова Дунаєвецького осередку краєзнавців Спілки, Заслужений працівник освіти України, автор понад 500 праць, пов'язаних з краєзнавством. Серед численних нагород, відзнак від влади, наукових установ, товариств і установ Києва, Хмельницького, Дунаївців та інших місць ювіляра було удостоєно від президії обласної організації НСКУ звання «Почесний краєзнавець Хмельниччини» (диплом за № 001).

4. З метою координації роботи всіх структур НСКУ на Хмельниччині правлінням видано у червні 2019 р. 12-й випуск друкованого органу обласної Спілки – науково-краєзнавчого збірника **«Краєзнавець Хмельниччини»** (ліцензія Міністерства юстиції України КВ № 15871-4343Р від 13. 11. 2009 р., головний редактор Баженов Л.В.), в якому відображена хроніка та різні аспекти діяльності спілчан у 2018 – на початку 2019 рр., а також містяться наукові статті, рецензії праць членів НСКУ, новітня бібліографія поділлязнавства, інформації про ювілеї подвижників краєзнавства тощо.

5. Упродовж 2019 р. у світ вийшли 20-й, 21-й, 22-й, 23-й, 24-й випуски (томи) періодичного науково-краєзнавчого збірника обласної і міської організації НСКУ **«Хмельницькі краєзнавчі студії»** (головний редактор Баженов Л.В., співголова - керівник Хмельницької міської Спілки Блажевич Ю.І., відп. секретар - Єсюнін С.М.), кожний том яких був присвячений ювілею конкретних відомих подвижників краєзнавства Хмельниччини та містив наукові і науково-краєзнавчі нариси, статті, інші публікації не тільки членів НСКУ області, а й науковців і краєзнавців більшості регіонів України, що є свідченням визнання і авторитетності серійного видання.

6. Члени НСКУ обласної Спілки у 2019 році стали: 1. Почесний краєзнавець України **Трембіцький А.М.** (Хмельницький міський осередок Спілки) – доктором історичних наук, 2. **Гуцал В.А.** – кандидатом історичних наук (Кам'янець-Подільський міський осередок); **Халайцян В.П.** – кандидатом мистецтвознавства, **Баюк М.І.** (обоє з Хмельницького міського осередку) – кандидатом державного управління та права, дисертації яких були пов'язані з краєзнавством, регіоналістикою та історією Поділля. Відповідальний секретар обласної організації НСКУ **Адамський В.Р.** і його колега по Хмельницькій

гуманітарно-педагогічній академії, член НСКУ, кандидат історичних наук **Крищук Б.С.** здобули вчене звання доцентів.

Члени НСКУ ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, докторка педагогічних наук, професорка **Шоробура І.М.** обрана в 2019 р. членом-кореспондентом Національної академії педагогічних наук України, доктор історичних наук **Комарніцький О.Б.**, докторка педагогічних наук **Бахмат Н.В.** (Кам'янець-Подільський міський осередок) обрані академіками ГО Національної академії наук вищої освіти України, проректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат історичних наук, доцент **Дубінський В.А.** обраний членом-кореспондентом цієї академії.

У 2019 р. члени НСКУ, академіки НАН ВО України, доктори історичних наук Копилов С.А., Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б., Філінюк А.Г., кандидат історичних наук Трубчанінов С.В. (Національний університет імені Івана Огієнка) стали лауреатами другої премії своєї академії «Краще видання» в номінації «Наукові монографії». Член правління обласної організації НСКУ кандидат історичних наук, професор Хоптяр Ю.А. став переможцем XIV Хмельницького обласного конкурсу науково-дослідних робіт відповідно в номінації «Гуманітарні науки» за видану монографію. Завальнюк О.М. нагороджений огієнківською медаллю, академік, доктор історичних наук Баженова С.Е. удостоєна медалі "За заслуги в науці і освіті» НАН ВО України. Член НСКУ, аспірант Національного університету імені Івана Огієнка Клімчук Ю.А. став стипендіатом Кабінету Міністрів України.

7. Упродовж 2019 року члени НСКУ обласної Спілки були удостоєні: кандидат історичних наук **Єсюнін С.М.** звання правління НСКУ (Київ) «Почесний краєзнавець України», член президії обласної Спілки краєзнавців, доктор історичних наук, професор **Місінкевич Л.Л.** став лауреатом Премії правління НСКУ імені академіка Петра Тронька, доктори наук, професори **Берека В.Є., Прокопчук В.С.,** викладач-геральдист і мистецтвознавець **Ільїнський В.М.** – звання «Почесний краєзнавець Хмельниччини», нагороджено президією Хмельницької обласної організації НСКУ подвижників краєзнавчого руху і науково-краєзнавчих досліджень 5 Почесними грамотами і 14 – Грамотами.

У звітному році за досягнення в розбудові краєзнавчого руху, науково-краєзнавчі дослідження і видання стали лауреатами Премії обласної Спілки краєзнавців імені академіка І.С. Винокура: голова НСКУ, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України Реєнт О.П., голова Вінницької обласної організації НСКУ, доктор історичних наук, професор Гальчак С.Д., проректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Дубінський В.А.; Премії імені почесного професора Івана Стасюка – член НСКУ, кореспондент газети «Подільянин» (м. Кам'янець-Подільський) Будзей О.В. 7 членів НСКУ в зв'язку з ювілейними датами стали дипломантами

науково-краєзнавчої Премії Євгена Назаренка, заснованої Хмельницькою міською організацією НСКУ.

На початку квітня 2019 р. вийшло в світ капітальне видання «Почесні імена України – еліта держави», том V (Київ: Вид-во «Логос України», 344 с.), в якому вміщено біографічний нарис про голову Хмельницької обласної Спілки краєзнавців Баженова Л.В.

8. Упродовж 2019 року під егідою обласної Спілки краєзнавців на Хмельниччині у містах і районах відбулися конференції, круглі столи, читання, присвячені 100-річчю Української революції 1917-1921 рр., трагедії геноциду голодомору 1932-1933 років в Україні та Хмельниччині, 75-річчю звільнення Хмельницької області від нацистських окупантів та іншим знаменним і пам'ятним подіям.

9. До традиційних недоліків у роботі обласної Спілки краєзнавців та її осередків слід віднести: 1) продовження практики затримки більшості районних і міських відділень обласної Спілки з подачею в грудні поточного року своїх звітів про роботу. В основному такі звіти поступають до президії обласної організації у січні-лютому наступного року, що не дає змоги подати докладнішу інформацію про їх діяльність у загальному звіті обласного правління НСКУ. Тільки Хмельницька і Кам'янець-Подільська міські організації НСКУ (відповідно голови к.і.н., доц. Ю.І. Блажевич, д.і.н, доц. О.Б. Комарніцький) щорічно своєчасно і належно звітуються про свою роботу; 2) До 25 грудня 2019 лише чотири міських і районних організацій розрахувалися за внески за 2019 рік. Інші осередки здадуть внески у січні-березні 2020 р. 3) У 2019 р. з-за безвідповідальності керівників продовжують залишатися на межі самоліквідації Волочиська, Чемеровецька, Полонська районні організації Спілки. Хоча зусиллями президії обласної Спілки вдалося стабілізувати ситуацію, але й досі не розв'язана проблема з обранням відповідальних голів цих та інших осередків; 5) з вини обласної влади (держадміністрація і обласна рада) ніяк не вирішуються проблеми фінансування проекту створення і видання «Енциклопедії Хмельниччини», термін виконання якого закінчується у 2020 році.

2. Науково-дослідна робота

У звітному році науково-дослідна робота обласної Спілки та її міських і районних відділень була спрямована на науково-організаційну участь, залучення всіх членів НСКУ, науковців, краєзнавців-аматорів у справі підготовки та відзначення таких актуальних для суспільства історичних подій в Україні і на Хмельниччині: 1) відзначення 100-річчя Української революції 1917-1921 рр. 2) річниця геноциду-голодомору 1932-1933 рр. в Україні та на Хмельниччині; 3) події з розгулу політичних репресій в Україні; 4) 75-річчя звільнення України та Хмельниччини від нацистських загарбників;

7) відзначення ювілеїв міст і сіл області; 8) відзначення ювілеїв відомих постатей України, пов'язаних життям та творчістю з Поділлям та ін.

Основна увага правління обласної Спілки краєзнавців та в її складі міських і районних організацій у 2019 р. приділялась залученню членів НСКУ до науково-дослідної роботи з регіоналістики Поділля-Хмельниччини, підготовці і виданню ними монографій, науково-популярних книг, буклетів, брошур, покажчиків, путівників, статей з різних аспектів історії, культури і природи краю, а також впровадженню результатів наукових і науково-методичних досліджень в освіту Хмельниччини та видання іншої науково-краєзнавчої літератури. У міських і районних відділеннях члени НСКУ - вчителі активно займалися з учнівською молоддю в плані підготовки старшокласників до різних форм краєзнавчої шкільної і позакласної роботи, написання конкурсних робіт у системі Хмельницького територіального відділення МАН та для участі в місцевих, обласних і всеукраїнських учнівських олімпіадах з поділлязнавчої історичної, краєзнавчої, географічної, природничої тематики.

У звітному році новим стратегічним напрямом діяльності обласної Спілки стало налагодження тісної творчої співпраці з утвореними реформою децентралізації України об'єднаними територіальними громадами (ОТГ), що призведе у 2020 році до структурних змін в обласній організації НСКУ.

Стратегічним напрямом роботи обласної організації Спілки було створення можливостей своїм членам НСКУ для реалізації творчих планів, забезпечення публікації праць та творчої комунікації. Таким ефективним засобом є організація міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-краєзнавчих та науково-практичних конференцій, симпозіумів, круглих столів, читань, презентацій як своєрідної трибуни для значної кількості краєзнавців і засобу для оприлюднення своїх наукових результатів досліджень та для взаємного творчого спілкування.

У 2019 році на Хмельниччині було проведено за неповними даними **65 значних і малих різнотематичних наукових зібрань** за організаційною участю правління обласної Спілки, її міських і районних відділень, з них тільки у місті Хмельницькому було проведено 45 різних наукових форумів. Понад 30 таких зібрань проведено в м. Кам'янці-Подільському, решта в інших містах Хмельниччини. До звіту включено **29 наукових форумів, конференцій, круглих столів, читань**, які безпосередньо присвячені актуальним проблемам історії, культури, природи Поділля-Хмельниччини і залишили вагомий слід у краєзнавстві регіону, мали видані наукові програми, збірники матеріалів за результатами роботи. Даємо їх коротку характеристику:

1. Науковий круглий стіл «100-річчя злуки УНР та ЗУНР» (м. Кам'янець-Подільський, 24.01.2019 р.). Відбувся на історичному факультеті Національного університету імені Івана Огієнка. До його організації долучилася міська організація НСКУ. Очолював засідання голова оргкомітету, член НСКУ, декан історичного

факультету Дубінський В.А. Взяло участь понад 30 науковців, краєзнавців, магістрантів, аспірантів і студентів з міст Хмельниччини. У доповідях розглядалася різні аспекти Української революції 1917-1921 рр. на Поділлі й Кам'янецьчині. Видано збірник праць круглого столу «100-річчя злуки УНР та ЗУНР. – Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. – 44 с. Робота круглого столу висвітлена у фейсбуці інтернету.

2. Презентація наукової монографії професора Прокопчука В.С. «Освіта Дунаєвеччини: від перших шкіл до суспільства знань» (м. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2018. 412 с.) (Дунаєвецька центральна районна бібліотека, 20.02.2019 р.). Крім цієї бібліотеки, ініціювали і провели презентацію президія обласної Спільки краєзнавців, Дунаєвецька районна організація НСКУ, Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Дунаєвецька міська і районна влада. При повному аншлагу представників вчительського загалу і громадськості Дунаєвеччини та соратників науковців і краєзнавців Хмельниччини автора книги. Презентація стала справжнім святом освіти, науки і культури цього краю. Яскраво виступили автор монографії, доктор історичних наук, професор, почесний голова Дунаєвецького осередку краєзнавців та діяч краєзнавчого руху в Україні Прокопчук В.С., член НСКУ, ректор Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, професор Берека В.Є., голова обласної Спільки краєзнавців, професор Баженов Л.В., відповідальний секретар цієї ж організації, доцент Адамський В.Р. та інші чисельні шанувальники творчості Віктора Степановича. Його монографія – перше видання такого напрямку на Хмельниччині.

3. Міжнародна науково-практична конференція «Архівістика: теорія, методика, практика» (11-12. 04. 2019 р., м. Кам'янець-Подільський). Відбулася в Кам'янець-Подільському національному університеті. Крім цього вишу, долучилися до проведення зібрання Державний архів Хмельницької області (головний організатор), Хмельницька обласна і Кам'янець-Подільська міська організації НСКУ. Прибуло на зібрання 59 доповідачів з Києва, Львова, Миколаєва, Одеси, Хмельницького та інших міст України та Хмельниччини, з них 8 докторів наук, професорів, 25 кандидатів наук, 6 зарубіжних науковців (Польща, Словаччина, Молдова), директори держархівів України, 10 аспірантів і магістрантів. Перед початком роботи конференції у вестибюлі головного корпусу Національного університету імені Івана Огієнка було урочисто відкрито меморіальну плиту одному з фундаторів архівної справи на Поділлі в роки Української революції та досліднику історії цього краю професору Пилипу Клименку. Крім пленарних засідань, працювали 4 наукові секції. Тексти доповідей і повідомлень учасників конференції вміщені у науковому віснику Держархіву Хмельницької області «Подільська старовина» (Хмельницький, 2019. - № 1). У роботі конференції взяли участь і виступили голова обласної Спільки краєзнавців, професор Баженов Л.В., голова Хмельницької міської організації НСКУ, доцент Блажевич Ю.І., голова Кам'янець-Подільської міської організації Спільки, доктор історичних наук Комарніцький О.Б., член правління НСКУ в Києві, доктор історичних наук професор Завальнюк О.Б. та ін.

4. Третя Всеукраїнська науково-практична конференція «Поділля у 1793-1917 роках» (Ратуша Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника, 19.04.2019 р.). Крім цієї установи, організаторами виступили Національний університет імені Івана Огієнка, міська організація НСКУ. До програми конференції включено 52 доповіді і повідомлення 7 докторів наук, професорів; 25 кандидатів наук, доцентів, 25 членів НСКУ з Києва і переважно міст Хмельниччини. Робота зібрання проходила в пленарному режимі. Тексти доповідей і повідомлень будуть

опубліковані в 3 томі «**Наукових записок Кам'янець-Подільського історичного музею-заповідника**». У роті конференції виступили з вітальним словом і науковою доповіддю голова обласної Спільки краєзнавців, професор Баженов Л.В. та голова Кам'янець-Подільського міського осередку, доктор історичних наук Комарницький О.Б.

5. ІХ Всеукраїнська науково-практична конференція «Духовні витоки Поділля :заклади освіти в історії краю» (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 16.05.2019 р. Крім цього вишу, її організували, Хмельницька ОДА і обласна рада, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка, обласна і Хмельницька міська організації НСКУ. До програми зібрання включено 88 науковців, краєзнавців з різних міст України та Хмельниччини, в тому числі 16 докторів наук, 32 кандидатів наук, 17 викладачів і вчителів, 6 аспірантів, 38 членів НСКУ. У складі оргкомітету члени НСКУ Шоробура І.М. (голова), О.М. Галус, Ю.В. Телячий, В.Р. Адамський, Л.В. Баженов, С.М. Єсюнін, О.М. Завальнюк, В.С. Прокопчук та ін. Працювали в пленарному і секційному режимі. Розглянуто аспекти історії закладів освіти на Поділлі від середньовіччя до сьогодні. **Наприкінці грудня 2019 р. вийшов у світ науковий збірник за матеріалами роботи цієї конференції.** У роті конференції виступили з вітальним словом і науковою доповіддю голова обласної Спільки краєзнавців.

6. ХІ міжнародна науково-практична конференція «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичної фортифікації» (Державний історико-культурний заповідник «Межибіж» - м. Краків та історичні міста Польщі, 3-6 червня 2019 р.). Крім заповідника «Межибіж», в її організації взяли участь Управління культури Хмельницької ОДА, Хмельницька обласна і міська організації НСКУ, Інститут архітектури і реставрації Національного університету «Львівська політехніка», Державна вища технічна школа у м. Хелмі Республіки Польща, Морегедський університет в США. Конференція проходила в кілька етапів: 1-й) - 2 червня - початок роботи конференції в Національному університеті «Львівська політехніка» та вечірній від'їзд до Хмельниччини; 2-й) - 3-4 червня - вона продовжила роботу в заповіднику «Межибіж» під головуванням члена НСКУ, Почесного краєзнавця України, директора цієї установи Погорільця О.Г. У засіданнях, екскурсіях по заповіднику взяло участь 42 науковців, архітекторів, реставраторів, пам'яткоохоронців, музейників з різних регіонів України, Польщі і США, які вивчали досвід реставрації Меджибізького замку; 3-й) - 3 червня вечірній від'їзд до м. Львова, де відбулися ранкові зустрічі та дискусії; 4-й) - 4 червня - від'їзд до Державної вищої технічної школи в м. Хелм, де відбулися 5 червня наукові засідання; 5-й) – 6 червня - учасники конференції взяли участь в наукових екскурсіях по пам'яткам фортифікації міст Хелма, Стоп'є, Любліна і Замостя (Польща). Делегацію науковців і пам'яткознавців Хмельниччини очолював член НСКУ, завідувач відділу охорони історико-культурної спадщини області Шпаковський С.М. Це перший такий досвід проведення міжнародних конференцій в обласній Спільці краєзнавців, який виявився вдалим, і заклав фундамент до подальшого проведення таких форумів.

7. Регіональний науково-практичний симпозіум «Кам'янець-Подільський – тимчасова столиця Української Народної Республіки», присв. 100-річчю утворення Директорії УНР (Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, 5.06.2019 р.). Крім цієї установи, до організації зібрання долучилися Національний університет імені Івана Огієнка, міська організація НСКУ, міське об'єднання товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Симпозіум проходив у приміщенні Ратуша (об'єкт історичного музею-заповідника). У

програмі зібрання 30 доповідей і повідомлень. Прибуло 20 осіб науковців, музейників, краєзнавців, з них 7 докторів наук, 12 кандидатів наук, 18 членів НСКУ. З доповідями виступили доктори наук професори Баженов Л.В., Філінюк А.Г., Завальнюк О.М., Прокопчук В.С., Марчук Л.М., Комарницький О.Б. та ін. Матеріали симпозіуму будуть опубліковані в «Наукових записках Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника».

8. Всеукраїнська науково-практична конференція «Старокостянтинівщина та національно-визвольні змагання», присв. 100-річчю Української революції 1917-1921 рр. (м. Старокостянтинів, 7-8.06.2019 р.). Організували і провели Старокостянтинівська міська рада, Хмельницька обласна та Старокостянтинівська районна організації НСКУ, Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Національному університеті імені Івана Огієнка. Голоували на конференції старокостянтинівський міський голова Мельничук М.С, голова обласної Спілки краєзнавців Баженов Л.В. і начальник управління культурної політики міської ради Муляр В.С. До програми зібрання включено 70 доповідей і повідомлень авторів з Києва, Житомира, Луцька, Острога, Вінниці, Хмельницького, Кам'янця-Подільського та інших міст Хмельниччини. Прибуло на конференцію 7 докторів наук, 28 кандидатів наук, 26 членів НСКУ, освітянський загал Старокостянтинівщини. В ході пленарних і секційних засідань були розглянуті різні регіональні і краєзнавчі аспекти історії та культури цього краю, які відображені і виданому і презентованому під час роботи зібрання науковому збірнику «Старокостянтинівщина та національно-визвольні змагання», присв. 100-річчю Української революції 1917-1921 рр. /гол. ред. Баженов Л.В. та ін. – Старокостянтинів: ФОП Савицький М.Я., 2019. – 420 с. У ході роботи конференції відбулися нагородження її учасників, екскурсії по Старокостянтиніву.

9. Всеукраїнська науково-краєзнавча конференція «Селище Дунаївці в сузір'ї територіальних громад : минуле і сьогодення», присв. 105-річчю заснування селища Дунаївці (залізничної станції Дунаївці, центр ОТГ) (сmt. Дунаївці Дунаєвецького району (не плутати з містом Дунаївці), 2.08.2019 р.). Організували Дунаєвецька селищна ОТГ, Дунаєвецька районна організація НСКУ, Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України при К-ПНУ імені Івана Огієнка. Багатолюдна конференція проходила в місцевій ЗОШ I-III ступенів. Головою оргкомітету виступив голова місцевої ОТГ Камінський А.П., співголовами – менеджер конференції, почесний голова Дунаєвецького районного осередку НСКУ професор Прокопчук В.С. та голова обласної Спілки, професор Баженов Л.В. У програмі зібрання заявлено 88 доповідей і повідомлень, зокрема 8 докторів наук, 20 кандидатів наук, 22 членів НСКУ, решта вчителі, краєзнавці, працівники культури, які прибули з різних міст України та Хмельниччини. Крім пленарних засідань, працювали 4 наукові секції, на яких розглядалися різні аспекти історії місцевої ОТГ та Дунаєвеччини загалом від найдавніших часів до початку XXI ст. У процесі роботи конференції відбулася презентація збірника науково-краєзнавчих праць «Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій» /редкол.: В.С. Прокопчук (голова), Л.В. Баженов та ін.. – Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2019. – Вип. 7. – 560 с., в якому вміщені матеріали роботи конференції, та книга Прокопчука В.С. і Камінської А.І. Селище Дунаївці в сузір'ї громад. Історико-краєзнавчий нарис. - Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2019. – 560 с. У ході роботи конференції відбулися нагородження її учасників і подвижників краєзнавчого руху. Конференція стала зразком творчої співпраці обласної організації НСКУ з об'єднаними територіальними громадами.

10. Науковий круглий стіл «Початок Другої світової війни та її наслідки для радянської України. До 80-річчя початку Другої світової війни» (м. Кам'янець-Подільський, міська Ратуша, 17.09.2019 р.). Організували Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Національний університет імені Івана Огієнка, міська організація НСКУ. Оргкомітет очолили директор музею-заповідника Заремба О.О. (голова), професор Баженов Л.В., голова міського осередку НСКУ д. і. н. Комарніцький О.Б. Взяло участь 15 науковців, з них 10 членів НСКУ, 4 доктори історичних наук. З головними доповідями виступили керівники обласної Співки краєзнавців професори Баженов Л.В., Завальнюк О.М., Філінюк А.Г., Комарніцький О.Б. та ін. Голова обласної Співки краєзнавців Баженов Л.В. в ході роботи зібрання вручив посвідчення членів НСКУ вісьмом новоприйнятим до складу Кам'янець-Подільської міської організації Співки краєзнавців. Матеріали круглого столу будуть опубліковані пізніше.

11. VIII Всеукр. студентська археологічна конференція «Археологічні дослідження в Україні : здобутки і перспективи» (історичний фак-т К-ПНУ імені Івана Огієнка, 22-23.05.2019 р.). Організована Національним університетом імені Івана Огієнка, Спількою археологів України та міською організацією НСКУ. Взяло участь понад 30 студентів вишів України (Київ, Одеса, Запоріжжя, Чернівці, Вінниця, Хмельницький та ін.). Очолили оргкомітет члени НСКУ ректор Копилов С.А. (голова), декан історичного фак-ту Дубінський В.А. (співголова), Почесний краєзнавець України доцент Гуцал А.Ф. та ін. У виступах студенти доповіли про різні аспекти археологічних досліджень у регіонах України сучасності, обмінялися здобутим досвідом. Низка студентів-доповідачів нагороджена дипломами та грамотами. Відбулася презентація виданого збірника матеріалів VIII Всеукр. конф. «Археологічні дослідження в Україні : здобутки і перспективи» (Кам'янець-Под.: ФОП Сисин Я.І., 2019, 235 с.).

12. Науковий круглий стіл «Активний туризм в рекреаційній діяльності людини» (Хмельницький інститут МАУП, 26.09.2019 р. Крім цього закладу, який є головним організатором, до проведення конференції долучилися Хмельницький обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Хмельницька міська організація НСКУ. Оргкомітет зібрання очолив діяч краєзнавчого руху, директор Інституту МАУП Білий Л.Г. Взяли участь науковці переважно м. Хмельницького, викладачі і студенти вищих і середніх спеціальних закладів, які готують спеціалістів з туризму і готельно-ресторанної справи обласного міста (всього доповідачів 32). Були розглянуті проблеми розвитку активного туризму, в тому числі на Хмельниччині, ресурсної бази активних видів туризму, ролі туристичних фірм регіону щодо розвитку та популяризації активних видів туризму тощо. У роботі круглого столу взяв участь і виступив голова Хмельницького міського осередку НСКУ Блажевич Ю.І.

13. V міжнародна науково-практична конференція «Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків : історія і сучасність» (Кам'янець-Подільський національний університет, 7-8.10.2019 р.). Крім університету, долучилися до організації конференції Кам'янець-Подільська міська рада, місцевий державний історичний музей-заповідник, Хмельницька обласна та міська організації НСКУ. Оргкомітет конференції очолили члени НСКУ ректор Національного університету імені Івана Огієнка, професор Копилов С.А., професор Баженов Л.В., д.і.н. Комарніцький О.Б. До програми конференції залучено понад 80 доповідей авторів з різних міст України, Польщі, Білорусі, Литви. Крім пленарних засідань, працювали 4 наукові секції, в яких розглядалися різні аспекти зв'язків міста над Смотричем з європейськими країнами від найдавніших часів до сьогодення. Також працювала секція

«Місто в Українській революції 1917-1921 рр.». Відбулася презентація виданого солідного однойменного наукового збірника матеріалів за результатами роботи конференції.

14. Науково-красзнавча конференція «Буша : славетні сторінки історії» (с. Буша Ямпільського району Вінницької обл., 12.10.2019 р.). Організували: Державний історико-культурний заповідник «Буша», управління культури і мистецтв Вінницької ОДА, Вінницький державний педуніверситет імені М. Коцюбинського, Центр дослідження історії Поділля, Вінницька обласна Спілка краєзнавців. У контексті співпраці Вінницької та Хмельницької обласних Спілок співголовами конференції виступили професори С.Д. Гальчак і Л.В. Баженов. У роботі конференції взяло участь 36 учасників переважно з Вінниччини та Хмельниччини (члени НСКУ з м. Хмельницького Стрельбицька Н.І., Халайцян В.П., з м. Кам'янця-Подільського – Баженова С.Е., Гуцал В.А.). Робота зібрання проходила в пленарному режимі. Були розглянуті різні аспекти історії та культури України, Поділля, Вінниччини у контексті ролі та значення історичного села Буша та ДІКЗ «Буша». Велика увага була приділена екскурсіям учасників по історичним і пам'ятним місцям Буші. Відбулася презентація матеріалів конференції «Буша : славетні сторінки історії» (гол. ред. Гальчак С.Д. – Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. 196 с.

15. Друга регіональна науково-практична конференція «Тадей Ганицький І Поділля (До 175-річчя українського композитора, скрипаля, музичного педагога–кам'янчанина)» (К-ПНУ імені Івана Огієнка, 17-18.10.2019 р.). Організували Національний університет імені Івана Огієнка, кафедра музичного мистецтва, міська організація НСКУ, Кам'янець-Подільська міська дитяча музична школа імені Тадея Ганицького. Взяло участь понад 40 учасників з різних установ і закладів міста над Смотричем та м. Хмельницького. Голоувала на засіданнях конференції член НСКУ, зав. кафедри музичного мистецтва Печенюк М.М. Головну доповідь «Творчість Тадея Ганицького у дослідженнях науковців і краєзнавців ХХ – початку ХХІ ст.» виголосив голова обласної Спілки краєзнавців, професор Баженов Л.В. Другого дня конференція працювала в дитячій музичній школі імені Тадея Ганицького, де учасники взяли участь в концерті за музичними творами Т. Ганицького.

16. ІХ міжнародна науково-практична конференція «Археологія & Фортифікація України, присв. 160-й річниці від дня народження Сіцинського Юхима Йосиповича (1859-1937) та 100-й річниці від дня народження Тимощука Бориса Онисовича (1919-2003)» (Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, 18-19.10.2019 р.). Ведеться в Кам'янець-Подільському державному історичному музеї-заповіднику з 2011 р. Крім цієї установи, в її організації взяли участь Національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільська міська організація НСКУ, Центр пам'яткознавства НАН України. Оргкомітет зібрання очолив директор музею-заповідника Заремба О.О. Взяло участь понад 50 науковців-археологів, краєзнавців і музейників з різних міст України, Польщі і Молдови. На пленарних і секційних засіданнях були розглянуті проблеми археологічних досліджень України, Поділля, Подністров'я від доби палеоліту і до середньовіччя, а також питання історії та архітектури фортифікації Кам'янця-Подільського й інших регіонів України. До початку роботи конференції було видано науковий «Збірник матеріалів ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Археологія & Фортифікація України» /редкол.: О.О. Заремба (голова), І.О. Старенький, О.Б. Комарницький та ін. - Кам'янець-Под., 2018. - 400 с.

17. ХІІІ Всеукраїнська науково-практична конференція «Історія, культура та освіта : християнський вимір» (Хмельницький інститут

МАУП, 18. 10. 2019 р.). Це серійна щорічна конференція, яка проводиться з 2006 р. Крім цього вищого закладу освіти, який є головним організатором, до їх проведення долучилися Хмельницька обласна і міська організації НСКУ, Державний архів Хмельницької області, вищі заклади освіти обласного міста, християнські конфесії краю. Оргкомітет зібрання постійно очолює діяч краєзнавчого руху, директор Інституту МАУП Білий Л.Г. У роботі конференції взяло участь до 50 науковців, краєзнавців, освітян, студентів з різних міст України та Хмельниччини, у тому числі 5 докторів наук, 18 кандидатів наук, 16 членів НСКУ тощо. На пленарних і секційних засіданнях розглянуті проблеми історії розвитку освіти в Україні та на Хмельниччині під кутом християнських цінностей, педагогіки духовності, ролі просвітителів та сповідників Подільської землі та ін. В ході роботи конференції відбулася презентація збірника матеріалів «Історія, культура та освіта : християнський вимір. – Хмельницький, 2019. – 220 с.

18. ХІХ всеукраїнська науково-краєзнавча конференція «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України і Східної Європи», присв. 200-річчю ювілею першого музею у Меджибізькій фортеці (Державний історико-культурний заповідник «Межибіж», 25-26.10.2019 р.). Серійна конференція, ведеться двічі на рік з 2009 р. Крім головного організатора, яким є цей заповідника, постійно долучаються до проведення авторитетного в Україні зібрання Хмельницька обласна і міська організації НСКУ, Центр дослідження історії Поділля. Головою оргкомітету виступає директор заповідника, член президії правління обласної Спілки краєзнавців, Почесний краєзнавець України Погорілець О.Г. Конференція збрала до 50 учасників науковців, краєзнавців, музейників з багатьох міст України та Хмельниччини, які розглянули історію розвитку музейної справи на Поділлі та Меджибожі, проблеми пам'яткознавства, археологічних досліджень та інші аспекти. Наступного дня учасники конференції провели дискусію «Еволюція музею: від викликів до можливостей», потім була проведена екскурсія «Вавилон між .Богами» та з 18.00 год. залучені до великої програми «Гарбузова ніч у Меджибожі». Матеріали конференції оприлюднені в Інтернеті.

19. Наукова історико-краєзнавча конференція «Середнє Подністров'я в історії Кам'янецьчини (сс. Китайгород-Вихватнівці Кам'янець-Подільського району, 1.11.2019 р.). Організували Кам'янець-Подільська райдержадміністрація і районна рада, Китайгородська об'єднана територіальна громада, Хмельницька обласна і Кам'янець-Подільська районна організації НСКУ.. Співголовами конференції були голова Китайгородської ОТГ Безродний Ю.В., голова обласної Спілки краєзнавців Баженов Л.В., голова районного осередку краєзнавців Підгірний В.М. У роботі зібрання взяли участь 7 докторів наук, 10 кандидатів наук, 21 член НСКУ, решта краєзнавці, освітяни, громадській місцевої ОТГ. Однією з головних доповідей був виступ голови обласної Спілки краєзнавців Баженова Л.В. на тему: «Проблеми розвитку краєзнавчого руху і регіональних досліджень краю в умовах створення об'єднаних територіальних громад Хмельниччини (на прикладі Китайгородської ОТГ)». Учасники конференції розглянули проблеми історії, етнографії, топоніміки, освіти, культури місцевої ОТГ та Кам'янецьчини загалом. В ході роботи конференції була проведена екскурсія по історичним і пам'ятним місцям Китайгорода. Всі доповідачі отримали сертифікати учасників цієї конференції. Сформований збірник за матеріалами роботи конференції буде виданий пізніше.

20. Наукова історико-краєзнавча конференція «Вінковеччина : історія, культура, духовність» (сmt. Вінківці Хмельницької обл., 15-16.11.2019 р.). Організували Вінковецька райдержадміністрація і районна рада, Центр дослідження історії Поділля Ін-ту історії України при К-ПНУ імені Івана Огієнка,

Хмельницька обласна та Віньковецька районна організації НСКУ. Співголовами оргкомітету були голова районної ради Худюк А.П., голова обласної Спілки краєзнавців, професор Баженов Л.В., голова Віньковецького районного осередку Староста П.І. Всього в програмі зібрання зазначено 47 доповідей і повідомлень. Прибуло доповідачів 34, серед них 7 докторів наук, 15 кандидатів наук, 10 бібліотекарів, 8 вчителів тощо. Серед них 30 членів НСКУ. Конференція працювала в районному Будинку культури в пленарному і секційному режимі. Потужними була робота наукових секцій «Проблеми історії Віньковеччини» та «Топоніміка Віньковеччини – важливе джерело для дослідження краю». З Головною доповіддю «Проблеми організації краєзнавчого руху та регіональних досліджень на Віньковеччині в умовах процесу децентралізації та створення ОТГ» виступив голова обласної Спілки краєзнавців, професор Баженов Л.В. У процесі роботи конференції було проведено нагородження її учасників, відбулася презентація виданого збірника праць за матеріалами її роботи «Віньковеччина : історія, культура, духовність» /редкол.: Баженов Л.В. (голова), Староста П.І. та ін. – Хмельницький: Фоп Цюпак А.А., 2019. -295 с.

21. Регіональна науково-практична конференція «Насилля комуністичного режиму в Україні у першій половині ХХ століття. Пролонговані наслідки і латентні складові Голодомору-геноциду 1932-1933 рр. (Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 20.11.2019 р.). Крім цього інституту, до організації зібрання долучилися МОН України, Хмельницька обласна рада, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Хмельницька обласна і міська організації НСКУ. Модераторами конференції виступили член НСКУ, завідувач кафедри суспільних дисциплін обласного ін-ту післядипломної педагогічної освіти, докторка історичних наук Маркова С.В., голова Хмельницької міської організації НСКУ, доцент Блажевич Ю.І. У роботі конференції взяли участь науковці Хмельниччини та освітянський загал. Серед доповідачів були відомі діячі обласної Спілки краєзнавців кандидати історичних наук Адамський В.Р., Галатир В.В., Матвеев А.Ю. та ін. Відбулася презентація виставки-реконструкції селянських справ часів голодомору, які виготовили студенти готельно-ресторанної спеціальності Хмельницького торговельно-економічного коледжу.

22. XXVIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті історичних подій ХХ-XXI століть (до 75-х роковин початку депортації українського населення з їх етнічних земель (підписання «Угоди про взаємний обмін населення у прикордонних районах» між УРСР і Польською республікою)» (Хмельницький інститут МАУП, 18.10.2019 р.). Це серійна щорічна конференція, яка проводиться в цьому інституті з 2002 р. До їх проведення долучилися Хмельницька обласна і міська організації НСКУ, Державний архів Хмельницької області, вищі заклади освіти обласного міста, християнські конфесії краю. Оргкомітет зібрання постійно очолює діяч краєзнавчого руху, директор Інституту МАУП Білий Л.Г. У роботі конференції взяло участь 56 науковців, краєзнавців, освітян, студентів з різних міст України та Хмельниччини, у тому числі 6 докторів наук, 22 кандидатів наук, 18 членів НСКУ тощо. На пленарних і секційних засіданнях розглянуті проблеми історіографії та археографії історичних подій в Україні та на Хмельниччині у ХХ ст., національної політики в Україні 1920-40-х рр., операції «Вісла», як однієї із трагічних сторінок в історії України та українсько-польських відносин тощо. Було видано однойменний збірник матеріалів за результатами роботи конференції.

23. Третя Всеукраїнська науково-історична конференція «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України. Постать Івана Виговського у контексті української історії» (м. Бар Вінницької обл., 14. 12. 2019 р.). Підготували Барська міська рада, Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, Центр дослідження історії Поділля, Вінницька обласна організація НСКУ. Співголовами конференції були керівники Вінницької та Хмельницької спілок краєзнавців Гальчак С.Д. і Баженов Л.В. У роботі конференції взяли участь 41 доповідач з Вінниці, Хмельниччини, м. Черкас та делегація 12 докторів і кандидатів наук з вишів м. Львова, в тому числі 12 докторів наук, 10 кандидатів наук, 16 членів НСКУ. Відбулася презентація збірника конференції **Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України. Постать Івана Виговського у контексті української історії** /редкол.: С.Д. Гальчак (голова), Л.В. Баженов (співголова) та ін. – Вінниця: ПП Балюк І.Б, 2019. – 240 с.

Отже, з включених до звіту за 2019 рік проведених 23 науково-краєзнавчих, науково-історичних і науково-практичних зібрань з-поміж них були: 4 міжнародні, 9 всеукраїнські, 6 регіональні, 4 регіональних наукових круглих столів. З 23 наукових зібрань завершилися виданнями наукових збірників за результатами роботи - 14.

Разом з тим, члени НСКУ Хмельниччини взяли участь у 2019 р. у понад 90 наукових міжнародних, всеукраїнських, регіональних форумах, конференціях, симпозіумах, круглих столах, читаннях в інших областях і регіонах України та в зарубіжжі.

У 2019 р. найбільше брали участь в організації на Хмельниччині й частково Вінниччині міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій, круглих столів з науково-краєзнавчої тематики, були головами, відповідальними редакторами, секретарями, членами оргкомітетів та редколегій виданих збірників за результатами роботи цих зібрань керівники і члени обласної організації НСКУ Л.В. Баженов, О.Г. Погорілець, І.В. Западенко, О.М. Завальнюк, С.А. Копилов, І.М. Шоробура, С.М. Єсюнін, В.А. Захар'єв, О.Б. Комарницький, С.В. Маркова, В.А. Дубінський, Ю.І. Блажевич, В.С. Прокопчук, І.О. Старенький, А.Г. Філінюк, В.Г. Байдич, Л.Г. Білий, С.М. Шпаковський, Л.Л. Місінкевич, В.М. Підгірний, П.І. Староста та ін.

Видання праць у 2019 році

Упродовж 2019 р. за рекомендаціями, під грифом обласної Спілки краєзнавців та її осередків, за авторством, упорядкуванням, іншою участю членів НСКУ за кошти державних, громадських установ, підприємств, спонсорів і переважно за власні здійснена низка видань наукових монографій, книг, брошур, наукових збірників, покажчиків, путівників, посібників та іншої літератури, пов'язаної з історією, культурою, економікою, природою Поділля-Хмельниччини (див. табл.)

№ пп	Назва видання	Статус вид.	Місце і рік видання, к-сть стор.	К-сть др.арк	Під грифом яких установ і організацій Видано
------	---------------	-------------	----------------------------------	--------------	--

<i>Монографії, книги, брошури</i>					
1.	Блажевич Ю.І. Народні ремесла і промисли, традиції, звичаї та обряди мешканців Поділля -Хмельниччини	Науково-попул. монографічне видання	Хмельницький: ХГПА, - 174 с.	15,0 др.арк	Хмельницька міська орг. НСКУ; Хмельницька гум.-пед. академія
2.	Валентин Михайлович Ільїнський. До 60-річчя від дня народження /упоряд.Л.В. Дитинник.	Біобібл. покажчик	Хмельницький: ХГПА, 2019. – 52 с.: іл. (Серія «Бібліографія науковців Хмельницької гуманіт-пед. академії, вип. 16)	3,2	Хмельницька міська орг. НСКУ; Хмельницька гум.-пед. академія
3	Василів-Базюк Любов, Слободянюк Петро. В переможній Німеччині.	Книга	Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. – 140 с.	6,25 др.арк	Хмельницька міська орг. НСКУ.
4.	Галатир В.В., Машталір А.І. Віталій Лозовий: науковець, історик, професіонал (До 60-річчя від дня народж.	Біобібл. покажчик	Тернопіль: ФОП Палляниця В.А., 2019. – 68 с.: іл.	4,0	Хмельницька міська орг. НСКУ.
5	Заслужені працівники України – уродженці Дунаєвщини : біографічні нариси /автор-упоряд. Прокопчук В.С. ; ред. рада: Бернашевський О.В., Баженов Л.В., Телячий Ю.В. та ін.	Книга	Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2019. – 344 с.: іл.	27, 74	Дунаєвська районна орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля
6	Захар'єв В.А. Жовтоноги та рідня (спогади і дослідження : наук. вид.	Книга	Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2019. – 200 с. – Т. 1.	11,7	Хмельницька міська орг. НСКУ.
7	Захар'єв В.А. Захар'єви з Ватралів та рідня (спогади і дослідження): наук. вид.	.Книга	Цюпак А.А., 2019. – 164 с.	10,0	Хмельницька міська орг. НСКУ.
8	Календар знаменних і пам'ятних дат Хмель-	Реком. бібліогр.	Хмельницький: ХОУНБ, 2019. 189 с.	11,0	Хмельниц.обл. універсальна

	ниччини на 2020 рік /укл.: Нарисишина О.О., Мельник В.О.; відр. за вип. Чабан К.А.	довідник			наукова біб-ка; Хмельницька обласна орг. НСКУ.
9	Климчук Л. В., Опря Т.М. Професор С. А. Копилов (до 55-річчя від дня народження та 30-річчя педагогічної і наукової діяльності):	Біобібл. показчик	Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2019. 105 с. (Серія: Постаті в освіті і науці; вип. 26).	6,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
10	Коваленко Наталія. Фразеологічний словник подільських і суміжних говірок	Книга	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. – 412 с.	22,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
11	Конет І.М., Білецька Т.В. Наукова і науково-технічна діяльність Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у 2018 році.	Брошура	Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2019. - 63 с.	4,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ
12	Копилов С., Паур І. Кам'янець-Подільський на поштових листівках кінця ХІХ – початку ХХ ст.: історико-іконографічне дослідження.	Моногр.	Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. – 204 с.: іл.	23,79	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ
13	Коржик С.А. Летичів та Летичівщина у вирі Української революції 1917-1921 рр. (До 100-річчя Укр. революції).	Книга	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. – 91 с.: іл.	13,6	Летичівська районна орг. НСКУ.
14	Коржик С.А. Стежками невідомого Летичева: єврейське минуле.	Книга	Хмельницький: ФОП Петришин Г.М., 2019. – 85 с.: іл.	5,2	Летичівська районна орг. НСКУ.
15	Куфльовський В.І. Українські етюди з життя міста Хмельницького (110-й річниці від дня народження провідника Степана Бандери).	Книга	Городок: Вид-во «Бедрихів край», 2019. – 88 с.	5,5	Хмельницька міська орг. НСКУ
16	Літопис Національної спілки краєзнавців України (2008-2018). До 10-річчя надання Спілці краєзнавців України	Книга	Київ: НСКУ, 2018. – 500 с. (книга видана у 2019 р.)	31?3	Хмельницька обл. орг. НСКУ; Кам'янець-Подільська орг.

	статусу національної /за заг. ред. О.П. Реснта ; упоряд.: Є.В. Букет, Д.І. Дмитрук, Р.В. Маньковська; авт. кол.: Л. Бабенко, О. Бабенко, Л. Баженов, С. Баженова та ін.				НСКУ
17	Марчук Л.М. Художній вимір та історичні контексти життєтворчості Івана Огієнка // Канадознавство: суспільство, культура, мова.	Колект. моногр.	Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 152 с.	4,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська міська орг. НСКУ.
18	Пагор В. В. Історичні плани Кам'янця-Подільського: електрон. каталог.	Книга	Кам'янець-Подільський, 2019. - 50 с.	3,0	Нац. історико-архіт. заповід. «Кам'янець»; Кам'янець-Подільська міська орг. НСКУ.
19	Політика історичної пам'яті в контексті безпеки України: аналітична доповідь / Лозовий В.С., Яблонський В.М.	Книга	Кмхв: НІСТ, 2019. 140 с.	8,0	Кам'янець-Подільська міська орг. НСКУ.
20	Плоскирів. Мазури. Живі історії /авт. кол.: Василь Горбатюк, Ігор Западенко , Ярослав Мельничук.	Книга	Хмельницький, 2019. – 62 с.: іл.	4,0	Хмельницька міська орг. НСКУ.
21	Прокопчук В. С., Камінська А.І. Селище Дунаївці в сузір'ї громад. Історико-краєзн. нарис.	Книга	Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2019. – 560 с.: іл.	32,55	Дунаєвецька районна орг. НСКУ; Дунаєвецька селищна ОТГ
22	Слободянюк П.Я., Василів-Базюк Л. У переможній Німеччині.	Книга	Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. - 140	7,08	Хмельницька міська орг. НСКУ.
23	Слободянюк П.Я., Івахова К.П. Вокально-хорова творчість композиторів Хмельниччини (соціально-психологічний аспект)	Моногр.	Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2019. 373 с.	11,75	Хмельницька гуманіт.-пед. академія; Хмельницька міська орг. НСКУ.

24	Сорочан Ю. К. Дива природи (дивовижні озера України).	Брошура	Кам'янець-Подільський, 2018. – 15 с.: іл.	0,8	Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
25	Сорочан Ю.К. Дослідник флори Поділля Геренчук Каленик Іванович.	Брошура	Кам'янець-Подільський, 2019. – 12 с.: іл.	0,7	Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
26	Сорочан Ю.К. Кризь темінь віків (пам'ятки Смотрицького каньйону м. Кам'янця-Подільського).	Брошура	Кам'янець-Подільський, 2019. – 15 с.: іл.	0,8	Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
27	Твори Олександра Грена у збірці Кам'янець-Подільського держ. історичного музею-заповідника. /авт. Вішташенко В.А.	Буклет	Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А.С., 2019. – 32 с. : іл.	1,8	К-Под. держ. історич. музей-заповідник; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
28	Трембіцький А.М. Родинна династія Січинських-Січинських-Шандорів : просопографічний портрет.	Моногр.	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. - 850 с.: іл.	68,85	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Хмельницька міська орг. НСКУ
29	Трубчанінов С.В. Конструювання національного простору : історико-географічні уявлення в українській науковій і суспільно-політичній думці 1830-1930-х рр.	Моногр.	Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2019. – 480 с.	30, 2	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
30	Хмельниччина туристична : історико-культурні, природно-географічні та економічні аспекти розвитку /автори: Баженова С.Е., Баженов Л.В., Веселовська Т.Є., Задорожнюк А.Б. та ін.; за ред. Копилова С.А., Баженової С.Е.	Колект. моногр.	Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2019. – 208 с.	12,9	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
31	Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді /укл. Климчук В.В.	Буклет	Хмельницький, 2019. – Без зазн. стор.; іл.	1,0	Хмельницький еколог-натур. центр; Хмельницька міська орг.

					НСКУ
32	Хмельницький обласний краєзнавчий музей. З музейної скарбниці: археологія, сакральні пам'ятки, етнографія, історичні пам'ятки [до 90-річчя музею] /автори текстів: М.А. Горанська, С.Ю. Демідко, С.М. Єсюнін та ін.; ред. кол.: О.М. Брицька (голова), Т.В. Смолій	Книга	Хмельницький: ФОП Мельничук А.А., 2019. – 136 с.: іл.	12,63	Хмельницький обл. краєзн. музей; Хмельницька міська орг. НСКУ.
33	Хоптяр А.Ю. Кам'янець-Подільський – столиця Української Народної Республіки : історичний нарис.	Турист. путівник	Кам'янець-Подільський: ФОП Буйницький О.А., 2019. 69+49 с.: іл.	7,2	К-Под. держ. істор. музей-заповідник; Кам'янець-Подільська міська орг. НСКУ.
34	Шевченко В.С. Вийся, вийся, хміль листатий. Дюжина оповідань про Устима Кармалюка /передмова В. Прокопчука.	Книга	Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2018. – 312 с.	19,5	Хмельницька міська орг. НСКУ.
35	Широцький К. Білоусівська церква /упоряд. і передмова: Л.А. Іваневич, А.М. Трембіцький	Книга	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. – 60 с.	3,8	Хмельницька міська орг. НСКУ.
36	Шпаковський С.М. Моя земля, моя пам'ятка, мій дім : збірник наукових публікацій з нагоди 40-річного ювілею /упоряд. і передмова: В.А. Захар'єв, І.Я. Леськів.	Книга	Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2019. – 364 с.	22,1	Хмельниц. обл. науково-метод. центр культури і мистецтв; Хмельницька обласна орг. НСКУ.
37	Юркова Г.І., Назаришин В.І., Травінський В.С., Солоп В.І., Панасюк М.І. Села «Золотої долини» :с. Китайгород, с. Вихватнівці.	Книга-путівник	Кам'янець-Под.: ФОП Сисин Я.І., 2018. – 72 с.: іл.	4,4	Кам'янець-Подільська районна орг. НСКУ.
НАУКОВІ ЗБІРНИКИ					
1	Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи. Збірник матеріалів VIII Всеукр. студентської	Наук. збірник	Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І., 2010. – 170 с. Конф. проведена на	11,5	К-ПНУ ім. І. Огієнка; К-Подільська міська орг. НСКУ.

	археологічної конф. /редкол.: С.А. Копилов (голова), В.А. Дубінський (заст. голови), О.Л. Баженов та ін.		істор. фак-ті К-ПНУ імені Івана Огієнка 23-25.09.2019 р.		
2.	Археологія & Фортифікація України : зб. мат-в ІХ Міжнар.наук.-практ.конф. Кам'янець-Под. держ. істор. музею-заповідника, присв. 160-й річниці від дня народж. Сіцинського Юхима Йосиповича (1859-1937) та 100-й річниці від дня народж. Тимошука Бориса Онисимовича /редкол.: О.О. Заремба (голова), І.О. Старенький (відп. ред.) та ін.	Наук. збірник	Кам'янець-Под.: ПП Буйницький, 2019. – 260 с. Конференція проведена 18-19 жовтня 2019 року в історичному музеї-заповіднику	45,5	К-Под. держ. істор. музей-заповідник; К-ПНУ ім. І. Огієнка; Центр пам'яткознавства НАН України; К-Подільська міська орг. НСКУ.
3.	Активний туризм в рекреаційній діяльності людини. Зб. наук.-практ. конф., 26 вересня 2019 р., м. Хмельницький /гол. ред. Л.Г. Білий .	Наук. збірник	Хмельницький: інститут МАУП, 2019. – 210 с.	13,5	Хмельницький ін-т МАУП; Хмельницька міська орг. НСКУ.
4	Буша : славетні сторінки історії. Мат-ли науково-краєзн. конф., 14 грудня 2019 р., с. буша Ямпільського р-ну Вінниц. обл. /редкол.: С.Д. Гальчак (голова) та ін.	Наук. збірник	Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. – 196 с.	11,5	Держ. історико-культ. заповідник «Буша» Вінницька обл. орг. НСКУ; Хмельницька обласна орг. НСКУ.
5	Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України. Постаць Івана Виговського у контексті української історії. Матеріали Третьої Всеукр. науково-історичної конф., 14 грудня 2019 р., м. Бар Вінниц. обл. /редкол.: С.Д. Га-	Наук. збірник	Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. – 252 с.	15,75	Барська міська рада; Вінницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька обл. орг. НСКУ; Центр домлідж історії Поділля.

	льчак (голова), Л.В. Баженов (співгол.) та ін.				
6	Віньковеччина : історія, культура, духовність. Збірник праць за матеріалами наукової історико-краєзн. конференції 15-16 лист. 2019 р., смт. Віньківці /ред.кол.: Л.В. Баженов (голова), П.І. Староста (співгол.) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2019. – 295 с..	17,8	Віньковецька районна рада; Хмельницька обл. орг. НСКУ; Віньковецька районна орг. НСКУ.
7	День соборності України : історико-політологічні дискусії. Збірник праць Всеукр. науково-практ. конф., 22 січня 2019 р., м. Хмельницький /гол. ред. Л.Г. Білий.	Наук. збірник	Хмельницький: інститут МАУП, 2019. Вип 6. 206 с.	13,0	Хмельницький ін-т МАУП; Хмельницька міська орг. НСКУ.
8	Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій. Селищу Дунаївці – 105]: Збірник науково-краєзн. праць за матеріалами науково-краєзн. конф. «Селище Дунаївці в сузір'ї громад : минуле і сьогодення», 2 серпня 2019 р., с. Дунаївці [редкол.: В.С. Прокопчук (голова), І.А. Ісакова (відп. секретар), Л.В. Баженов та ін.]	Збірник наукових праць	Дунаївці-Кам'янець-Под.: ПП Зволейко Д.Г., 2018. Вип. 7. – 560 с.	32,55	Дунаєвеччина ОТГ; Дунаєвеч. рай. орг. НСКУ; Центр досл. історії Поділля
9	Духовні витоки Поділля : заклади освіти в історії краю. Мат-ли ІХ всеукр. науково-практ. конф. (м. Хмельницький, 16 травня 2019 р.) /редкол.: І.М. Шоробура (голова), В.Р. Адамський , Ю.І. Блажевич	Наук. збірник	Хмельницький: ХГПА, 2019. 290 с.	16,0	Хмельницька гум.-пед. академія; Хмельницькі обл. та міська орг. НСКУ. К-ПНУ ім. І. Огієнка; та ін.

	Л.В. Баженов та ін.				
10	Історія, культура та освіта : християнський вимір. Збірник праць XIII всеукр. науково-практ. конф., 15 жовтня 2019 р., м. Хмельницький /редкол.: Л.Г. Білий (голова), В.Г. Байдич та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: інститут МАУП, 2019. – Вип. XIII. – 250 с.	15,2	Хмельницький ін-т МАУП; Хмельницька міська орг. НСКУ.
11	Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків : матеріали V Міжнарод. науково-практич. конф., 7-8 жовтня 2019 р. /редкол.: С.А. Копилов (голова), Б.О. Комарницький (відп. ред.), Л.В. Баженов та ін.	Наук. збірник	Кам'янець-Под.: ФОП Буйницький О.А., 2019. 244 с.	28,37	К-ПНУ ім. І. Огієнка; К-Подільська міська орг. НСКУ;
12	Освіта і культура на Поділлі в добу Директорії УНР (грудень 1918-1921 рр.) (До 100-річчя Української революції 1917-1921 рр.). Збірник матеріалів наукової історико-краєзн. конф., 15 листопада 2018 р. /ред. кол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), А.Ю. Матвеев та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ХНУ, 2018. – 228 с. Збірник видано у квітні 2019 р.	14,10	Хмельницьктьї торговельно-економічний коледж; Хмельницька обласна орг. НСКУ;
13	Стародавній Межибіж в історико-культурній спадщині України і Східної Європи: матеріали конференції //науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства «Межибіж» /гол. ред. Погорілець О.Г.	Наук. збірник	Хмельницький: ІРД, 2019. – Т. 1,2019. – 360 с.	22,5	Держ. історико-культ.заповідник «Межибіж»; Хмельницька обласна орг. НСКУ; Хмельницька містка орг. НСКУ
14	Стародавній Межибіж в історико-культурній спадщині Украї-	Наук. збірник	Хмельницький: ІРД, 2019. – Т. 2,2019. – 360 с.	22,5	Держ. історико-культ.заповідник «Межи-

	ни і Східної Європи: матеріали конференції //науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознав- ства «Межибіж» /гол. ред. Погорілець О.Г.				біж»; Хмельницька обласна орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ.
15	Старокостянтинівщи- на та національно-ви- хвольні змагання [До 100-річчя Української революції 1917-1921 рр.]. Науковий збірник за підсумками Всеукр. науково-практ. конф., 7- 8 червня 2019 р., м. Ста- рокосянтинів /редкол.: Л.В. Баженов (голова), О.М. Завальнюк (спів- голова та ін.	Наук. збірник	Старокостянтинів: ФОП Словіцький М.Я., 2019. – 420 с.	30,71	Старокостянт. міська рада; Хмельницька обласна орг. НСКУ; Старокостянт. Районна орг. НСКУ.
16	100-річчя злуки УНР та ЗУНР. Матеріали наукового круглого столу, 24 січня 2019 р., м. Кам'янець-Подільсь- кий /ред.кол.: В.А. Ду- бінський (голова) та ін.	Наук. збірник	Кам'янець-Подільсь- кий: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. - 44 с.	2,8	К-ПНУ ім. І. Огієнка; К-Подільська міська орг. НСКУ.
			ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ		
1	Вісник Державного ар- хіву Хмельницької об- ласті «Подільська ста- ровина /редкол.: В.Г. Байдич (голова), Ю.І. Блажевич, О.М. Заваль- нюк, Л.Л. Місінкевич та ін.	Збірник наукових праць	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. № 1(4). 273 с. (До 100-річчя архівної справи на Поділлі).	26,5	Держ. архів Хмельниц.обл; Хмельницька міська орг. НСКУ.
2	Вісник Кам'янець- Под. нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Історичні науки. /[ред.кол.:А.Г. Філінюк (відп. ред.), О.М. Зава- льнюк та ін.	Збірник наукових праць	Кам'янець-Подільсь- кий: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 12. -580 с.	42,3	К-ПНУ ім. Івана Огієнка; Кам'янець-Под міська орг. НСКУ
3	Красзнавець Хмельниччини: науково-красн. збірник /редкол.: Л.В. Баженов	Наук. збірник	Кам'янець-Подільсь- кий: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. – Вип. 12. – 204 с.	10,9	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Под обл. орг.

	(голова), А.С. Копилов (відп. ред.), В.С. Прокопчук та ін.		.		НСКУ; Центр. досл. історії Поділля
4	Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. історичного музею-заповідника /ред. кол.: О.О. Заремба (голова), Л.В. Баженов та ін.	Наук. збірник	Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький, 2019. Т. 3. 303 с.	12,0	К-Под. держ. істор. музей заповідник; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
5	Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка: Історичні науки, присв. /редкол.: Магась (голова). В. Смолій, Л. Баженов, В. Степанков (відп. ред.) та ін.	Наук. збірник, фаховий міжнар. (Corpernicus)	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Руга», 2019. Т. 29: До 70-річчя від дня народження академіка Валерія Смолія. 288 с.	16,75	К-ПНУ ім. Івана Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
6	Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка: Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство /редкол.: С.А. Копилов (голова), Л.В. Климчук (відп. ред.) та ін.	Наук. збірник	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 6. 268 с.	16,7	К-ПНУ ім. Івана Огієнка; Наукова бібліотека; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
7	Освіта, наука і культура на Поділлі (до 100-річчя подій Укр. революції 1917-1921 рр.) /редкол.: О.П. Реєнт (голова), О.М. Завальнюк (відп. ред.), Л.В. Баженов та ін.	Збірник наукових праць, фаховий	Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2018. Т. 25. 720 с. Видано том у жовтні 2019 р.	42,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
8	Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук. збірник: Серія історична /редкол.: С.А. Копилов (голова), О. Глушковецький (відп. ред.), Л.В. Баженов та ін.	Збірник наукових праць, фаховий	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. Вип. XV. 268 с.	16,7	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
9	Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук. збірник: серія філологічна /редкол.: Л.М. Мар-	Збірник наукових праць, фаховий	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. Вип. XVI. 272 с.	16,8	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.

	чук (голова), О.А. Рарицький (відп. ред.) та ін.				НСКУ.
10	Проблеми дидактики історії: науково-метод. вид. /редкол.: С.А. Копилов (голова), В.А. Дубінський (відп. ред.) та ін.	Збірник наукових праць	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 10.190 с.	11,6	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
11	ОГНЕВЕЖА-5 : літературно-публіст. альманах /упоряд. П.І. Староста	Альманах	Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2018. – 180 с.	11,0	Віньковецька районна орг. НСКУ; Віньковецька літературна спілка
12	Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник /редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), С.М. Єсюнін (відп. секретар) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. Вип. 19. 242 с. (присвяч. 65-річчю Н.М. Майнгардт-Гоголь, 50-річчю від дня народження С.В. Маркової)	14,2	Хмельницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля
13	Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник /редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), С.М. Єсюнін (відп. секретар) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. Вип. 20. 254 с. (присвяч. 70-річчю Петру Яковичу Слободянюку).	15,5	Хмельницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля
14	Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник /редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), С.М. Єсюнін (відп. секретар) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2018. Вип. 21. 200 с. (присвяч. 65-річчю Олександра Васильовича айдича, 55-річчю Сергія Причишина-Кліновського).	13,0	Хмельницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля
	Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник /редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), С.М. Єсюнін (відп. секретар) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2019. Вип. 22. 231 с. (присвяч. 70-річчю Станіслав Людвикувні Карван, 65-річчю Валентину Михайловичу Ільїнському)	14,0	Хмельницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля

16	Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник /редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співгол.), С.М. Єсюнін (відп. секретар) та ін.	Наук. збірник	Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2018. Вип. 23. 231 с. (присвяч. 65-річчю Віктора Євгеновича Береки	13,4	Хмельницька обл.орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Центр дослідж. історії Поділля
ЗБІРНИКИ ДОКУМЕНТІВ І МАТЕРІАЛІВ					
1	Завальнюк О.М., Марчук О.І. Головноуповажений уряду Української Народної Республіки на Поділлі у висвітленні періодики 1919-1920 рр. : збірник матеріалів	Збірник матеріалів	Кам'янець-Подільський:ТОВ «Друкарня «Рута», 2019.- 220 с.	13,8	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
2	Проскурівський погром 1919 року в документах : міфи та реальність /упоряд. В.І. Сергійчук, О.М. Завальнюк, В.Г. Байдич, Ю.В. Олійник, В.В. Галатир.	Збірник док.	Хмельницький: ТОВ «Твори», 2019. – 290 с.	15,1	ДАХМО; Хмельниц. обл. орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; К-ПНУ ім. І. Огієнка;
3	Байдич В.Г., Завальнюк О.М., Олійник Ю.В., Галатир В.В. В боротьбі за Україну: протистояння Якова Гальчевського більшовицькій владі в 1921-1924 роках на Поділлі: збірник документів та матеріалів.	Збірник док.	Хмельницький : «Поліграфіст-3», 2019 – 183 с.	11,2	ДАХМО; К-ПНУ ім. І. Огієнка; Хмельницька міська орг. НСКУ;
4	Адамський В.Р. Поділля в добу Української революції. Рік 1917: Документи і матеріали [вступ. ст., упорядник В.Р. Адамський ; редкол.: І.М. Шоробура, В.Г. Байдич, Ю.І. Блажевич та ін.	Збірник док.	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2018. 847 с.	53,0	Хмельниц. обл. орг. НСКУ; Хмельницька міська орг. НСКУ; Хмельницька гум.-пед. академія.
5.	Філінюк А.Г., Байдич В.Г., Клімчук Ю.А.	Науково-документ	Хмельницький; Кам'янець-Подільський:	18,8	Держархів Хмельницької

	На полях Другої світової війни : вихідці з України в європейському Русі Опору.	вид.	Аксиома, 2019. – 298 с.		області; К-ПНУ ім. І. Огієнка; Хмельницька обласна орг. НСКУ.
ПОСІБНИКИ					
1.	Крамар С.І. Україна – Русь vs настільна книга	Посібник	Хмельницький: Поліграфіст, 2019. – 240 с.	14,2	Хмельницька обласна орг. НСКУ.
2	Гуцул І.А., Бучачий О.В., Ляшко І.В. Живопис. Техніки. Малювання : навч.-метод. посібник для студентів художніх спеціальностей.	Посібник	Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2019. 126 с.	7,6	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
3	Каденюк О.С. Аграрна історія : підручник для студентів ЗВО.	Підручник	GLEBEdit, Riga, 2019. 310 с.	19.1	Поділ. держ. аграрно-техн. університет; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
4	Комарніцький О.Б. Аграрні історія України : навч.-метод. посібник для студентів історичних факультетів	Посібник	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019, 174 с.	10,8	Хмельницька обласна орг. НСКУ. Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
5	Комарніцький О.Б. Охорона праці в галузі професійної діяльності випускників історичних факультетів.	Посібник	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. – 120 с.	7,9	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
6	Копилов С.А. Історіографія всесвітньої історії : навч.-метод. посібник для самої роботи студентів історичних факультетів	Посібник	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. 162 с.	10,2	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
7	Марчук Л.М., Сірант А.М. Лінгвокультурологія : завдання для самої роботи студентів філології.	Посібник	Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. – 48 с.	3,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.

8	Скрипник А.Ю. Методичні вказівки вивчення навч. дисципліни «Історія української державності і культури» для студентів-бакалаврів.	Посібник	Кам'янець-Подільський, 2019. – 38 с.	2,2	Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
9	Чеканська О.А., Дончук Ю.П., Гоцуляк Н.Є. Психологія профорієнтації : навч.-метод. посібник.	Посібник	Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2019. -134 с.	8,1	Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
			АВТОРЕФЕРАТИ		
1.	Орловський Любим Олександрович. Єврейське населення в соціально-економічному, суспільно-політичному, освітньо-культурному і духовному житті Поділля (1861-1914 рр.). Автореф. дис. к. істор. н. (07.00.01 – історія України) /наук. кер. – д.і.н., проф. Баженов Л.В.	Автореф. дис.	Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. 20 с. (захищено в спец. вчені раді К-ПНУ імені Івана Огієнка 13 грудня 2019 р.)	0,9	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Кам'янець-Подільська орг. НСКУ.
2	Трембіцький Анатолій Михайлович. Просвітницька, педагогічна та громадська діяльність родини Січінських-Січинських-Шандорів (кінець ХІХ-2000-і рр.). Автореф. дис. докт. істор. н. (07.00.01 – історія України) /наук. конс. – д.і.н., проф. Завальнюк О.М.	Автореф. дис.	Кам'янець-Подільський: ПП Мельник А.А., 2019. – 39 с. (захищено в спец. вчені раді К-ПНУ імені Івана Огієнка 13 грудня 2019 р.)	2,0	К-ПНУ ім. І. Огієнка; Хмельницька міська орг. НСКУ.

Всього праць з них:	85	К-сть сторінок	К-сть друк. арк.
монографії	7	2451	166,5
книги	19	4033	320,2
показчики	3	225	13,2
довідники	1	189	11,0
буклети	2	49	2,8
путівники	2	190	11,6

наукові збірники	16	4049	311,8
брошури	4	105	6,4
документ. вид.	5	1824	111,9
періодичні вид.	16	4707	293,5
посібники	9	1252	83,1
автореферати	2	59	3,9
Всього праць:	85	19243	1205,2

З-поміж 85 окремих видань 35 належить Кам'янець-Подільській міській організації НСКУ, 28 – Хмельницькій міській організації Спілки, які мають потужний науковий потенціал, решта 10 – правлінню обласної спілки краєзнавців, 3- Данаєвецькій районній, 2 – Віньковецькій районній, 2 – Летичівській районній, 1 - Кам'янець-Подільській районній і 1 – Старокостянтинівській міськрайонній організаціям НСКУ.

У 2019 р. членами НСКУ Кам'янець-Подільської міської організації краєзнавців опубліковано **417** статей, у т.ч. **105** статей у фахових журналах і наукових збірниках, **263** – в інших наукових виданнях, **49** – у закордонних виданнях, які мають пересічно загальний обсяг **292,6 друк. аркушів**. Найбільше опублікували праць і статей члени НСКУ О. Комарніцький (39), Л. Баженов (30), А. Філінюк (24), О. Завальнюк (20), Л. Комарніцька (19), Н. Бахмат (18), Д. Яблонська (17)тощо.

Членами Хмельницької міської організації НСКУ опубліковано наукових статей **472**, загальний обсяг **187,5 друк. арк.** Найбільше надрукували статей члени Спілки А.М. Трембіцький (29), С.М. Єсюнін (25), О.П. Григоренко (20) Ю.І. Блажевич (24), В.Г. Байдич, С.В. Маркова, П.Я. Слободянюк, Л.А. Іваневич, В.А. Захар'єв, В.Р. Адамський та ін.

Вже традиційно більша половина міських і районних відділень ще не встигли подали точних даних про свої публікації за 2019 рік. Орієнтовно пересічно всі осередки опублікували по 10-15 статей, нарисів у збірниках та переважно в місцевих газетах. Так, члени Дунаєвецької районної організації вмістили в збірнику «Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій» (серпень 2019 р.) 14 краєзнавчих статей. Разом пересічно опубліковано **132** краєзнавчих публікацій, загальний обсяг **66,0 др. арк.** **Всього опубліковано статей у 2019 р. 765 із загальним обсягом 374, 0 др. арк.**

Отже, загальний обсяг усіх видань обласної Спілки краєзнавців становить у 2019 році : окремих видань - 85, статей - 1021, загальний обсяг – 2048,8 друк. аркушів.

Окреслені показники були б значно більшими, якщо б міські і районні відділення НСКУ своєчасно подали до правління обласної Спілки звіти про виконану роботу, у т.ч. науково-дослідну за 2019 рік.

3. Наукові експедиції

Важливою стороною діяльності обласної Спілки краєзнавців та її осередків традиційно є їх участь в організації та проведенні науково-краєзнавчих експедицій з дослідження археології, етнології, фольклористики, мистецтвознавства, стану збереження та популяризації історико-культурної спадщини Хмельниччини. Значні здобутки мають археологи-краєзнавці. Зокрема, Почесний краєзнавець України, доцент А.Ф. Гуцал, член НСКУ, завідувач навчально-науковою археологічною лабораторією історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат історичних наук В.А. Гуцал розробляли держбюджетну, госпрозрахункову тему «Дослідження пам'яток раннього залізного віку та території Середнього Подністрів'я».

За їх участю **археологічною експедицією** літнього сезону 2019 р. досліджувалась територія Старої фортеці. В межах західного бастиону виявлено укріплення чорноліської культури (земляний вал і рів), що дало можливість говорити про існування на території замку городища IX-VIII ст. до н.е. й, таким чином зробити відкриття в історії Кам'янця-Подільського. Роботи проводились також у межах урочища Татариська у с. Смотрич поблизу Кам'янця-Подільського коштом гранту Національного наукового центру Польщі. Археологи натрапили на унікальні залишки двох гончарних печей, датовані кінцем IV - початком III тис. до н.е., конструкція яких виявилась унікальною для розуміння еволюції таких випалювальних пристроїв. Також вдалося розкрити залишки трипільського житла та чималу кількість фрагментів керамічних виробів, що загалом дозволяє з'ясувати деякі моменти матеріальної культури трипілья Середнього Подністрів'я. Дослідженнями багатошарового городища в с. Привороття Друге, у якому під час розкопок було закладено 4 шурфи, вдалося з'ясувати деякі конструктивні особливості оборонних та господарських споруд, виявлено багатий набір керамічного посуду, окремі знаряддя праці та ін. Аналіз зібраного матеріалу дав можливість встановити етапи функціонування городища, яке було заселене носіями трипільської культури, племен раннього залізного віку та давньоруською людністю. Що значно змінило наші уявлення про будівельні традиції мешканців Середнього Подністрів'я у згадані періоди. В рамках програми «Археологічні пам'ятки Тернопільщини і Хмельниччини» обстежено в межах Городоцького, Кам'янець-Подільського та Чемеровецького р-нів більше 30 ділянок, які були виділені для приватизації. На шести ділянках вдалось виявити нові пам'ятки археології.

Члени НСКУ, археологи Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника П.А. Болтанюк та кандидат історичних наук І.О. Старенький

провели археологічні обстеження біля сіл Баговиця, Зіньківці та Козак Кам'янець-Подільського району. П.А. Болтанюк брав участь у роботі геологічної експедиції Львівського національного університету імені Івана Франка на території Старого замку, а також у роботі Кам'янець-Подільської трипільської археологічної експедиції при ДП НДЦ «ОАСУ» Інституту археології НАН України (керівник – Д.К. Черновол) з дослідження ділянки на площі Польський ринок.

Значну роботу з виявлення, обстеження, організації реставраційних і охоронних робіт та використання пам'яток культурної спадщини Хмельниччини для потреб туризму проводили член НСКУ, завідувач відділом охорони культурної спадщини управління культури, національностей, міграцій та туризму Хмельницької ОДА член НСКУ С.М. Шпаковський, розробник державних і обласних програм з охорони пам'яток, активний учасник всіх міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних і краєзнавчих конференцій, круглих столів і читань, що проводить обласна організація НСКУ, автор книг «Археологічна карта Хмельниччини», «Замки, фортеці, середньовічні оборонні укріплення Хмельниччини» та ін. Разом зі своїм співробітником, відомим археологом, істориком, літератором, членом НСКУ В.А. Захар'євим (м. Хмельницький) упродовж 2019 р. проведені **обстеження пам'яток історико-культурної спадщини** майже у всіх районах Хмельницької області. Зокрема, у 2019 році ці пам'яткоохоронці провели виїзди та обстеження:

- смт. Віньківці – обстеження давнього єврейського кладовища;
- м. Дунаївці – виявлення та обстеження археологічних об'єктів – поселень і могильників на території запланованого будівництва об'їзної дороги;
- с. Кадиївці Кам'янець-Подільського р-ну – обстеження ділянки під майбутній кар'єр;
- смт. Стара Синява – консультація з вибору місця встановлення пам'ятного знаку;
- с. Котелянка Полонського р-ну – обстеження культурного шару при будівництві амбулаторії;
- с. Комарівка Славутського р-ну – обстеження технічного стану об'єкту архітектури вязниці 18-19 ст. ;
- м. Славута – обстеження технічного стану пам'ятки архітектури національного значення - торгових ряди, кінець XVIII ст.;
- м. Теофіполь – обстеження технічного стану пам'ятки історії могили жертв нацизму;
- с. Куражин Новоушицького р-ну – обстеження технічного стану могили жертв нацизму та давніх кладовищ містечка Калюс;
- смт Нова Ушиця – обстеження технічного стану пам'ятки історії могили жертв нацизму;

– смт Сатанів – обстеження технічного стану пам'ятки археології – залишків підвальних приміщень, де нацистами замордоване мирне єврейське населення під час Другої світової війни;

– смт. Летичів – здійснено виїзд з порушення (незаконне будівництво) в охоронній зоні пам'ятки архітектури національного значення;

– смт. Меджибіж – зупинено руйнування давнього кам'яного муру пам'ятки архітектури національного значення - костелу XV ст.

– м. Городок – обстежено місцезнаходження зруйнованого костелу св. Анни 1732 р. та міських земляних укріплень 17 ст.

– с. Адамівка Віньковецького р-ну – зупинено незаконні ремонтні роботи на пам'ятці архітектури національного значення Покровській церкві.

- В рамках розроблення історико-архітектурних опорних планів спільно з колегами з м. Києва обстежено та надано історичні довідки про смт Смотрич, м. Красилів, смт Меджибіж, смт Чорний Острів. Проведено у 2019 році обстеження 200 археологічних, архітектурних, історичних об'єктів культурної спадщини м. Хмельницького та Хмельницької області;

- здійснили переможну судову справу проти чорних археологів і захистили від руйнування історичного кладовища затопленого села Калюс водами Дністра, що в Новоушицькому районі Хмельниччини;

- взяли участь у роботі археологічної експедиції Інституту археології НАН України у м. Полонному, м. Городку, смт. Чорний Острів, на території Меджибізького замку, де під час розкопок здійснені важливі відкриття в історії Хмельницької області. Зокрема, сенсаційним стало відкриття і дослідження підземних комунікацій XVIII-XIX ст. м. Полонного та підземних ходів й галерей Чорного Острова.

Плідно працювала в 2019 р. археологічна експедиція Державного історико-культурного заповідника під керівництвом директора цієї установи, Почесного краєзнавця України Погорільця О.Г. Зокрема, ця експедиція зробила значні відкриття, досліджуючи підвальні приміщення Меджибізького замку, а також навколишньої території. При цьому до роботи експедиції залучалися спеціалісти Інституту археології НАН України, Хмельницького обласного краєзнавчого музею, а головне – фахівці і волонтери з Польщі, Литви, США, Білорусі, а також з багатьох міст і областей України. Відкриття носять сенсаційний характер і висвітлюються в інтернеті та ЗМІ.

Упродовж червня-липня 2019 була проведена **фольклорно-етнологічна експедиція** філологічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка з вивчення населених місць Середнього Подністрів'я (переважно Кам'янець-Подільський район), яку організував і очолив член НСКУ, член ревізійної комісії обласної Спілки краєзнавців, завідувач навчально-наукової етнологічної лабораторії цього ж факультету кандидат філологічних наук Щегельський В.В. Він у 2019 р. продовжував

роботу над програмною темою лабораторії етнології «Народна культура Поділля в контексті національного відродження України», допомагав учням і вчителям шкіл, студентам, аспірантам, докторантам у підборі джерел та літератури із фондів навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. З метою закріплення набутих знань під час вивчення студентами I курсу факультету української філології та журналістики теоретичної частини навчальної дисципліни «Фольклор» організовано та проведено фольклорну практику. Записана автентична фольклорна інформація поповнила архів фондів матеріалів лабораторії. Керував роботою проблемної групи «Польові дослідження усної народної творчості подолян», у роботі якої брали участь 5 студентів. Краєзнавець сприяв в організації та проведенні студентськими академічними групами факультету української філології та журналістики народознавчих заходів: «Андріївські вечорниці» та «Гадання на Катерини», постійно здійснював допомогу фондовим реквізитом лабораторії у проведенні університетських заходів, а саме: «З глибини сторіч – козацький клич»: історико-патріотичний захід до дня українського козацтва, дня захисника України та свята Покрови»; «Осінній благодійний ярмарок»; «Новорічна феєрія» – виставка різдвяної атрибутики, довідкової літератури тощо. Крім того, він продовжив проводити школу «Майстер-клас» для студентів і всіх бажаючих з писанкарства, народного ткацтва, гончарства.

У контексті вивчення творчості поетів і прозаїків Поділля-Хмельниччини член НСКУ, кандидат філологічних наук цього ж університету Т.О. Джурбій здійснювала керівництво навчально-науковою **лабораторією літературного краєзнавства**, обладнала експозицію «Літературна карта Поділля». У роботі лабораторії брали участь 10 студентів факультету української філології та журналістики. Напрями наукової діяльності:

- систематизація та комплектація художньої краєзнавчої бібліотеки;
- наукові літературно-краєзнавчі дослідження;
- розробка авторської друкованої продукції з літературного краєзнавства;
- розробка авторських дослідницьких програм з вивчення літератури рідного краю, інноваційних методів та засобів вивчення літературознавчого та літературного матеріалів;
- співпраця з Хмельницькою обласною організацією Національної спілки письменників України;
- співпраця з освітніми установами міста, району, області на рівні творчих контактів, обміну досвідом тощо;
- проведення творчих вечорів, зустрічей з письменниками та видатними літературознавцями, які є вихідцями з Поділля, або причетні до розвитку літературного процесу на даній території.

Член НСКУ, керівник **мистецькознавчої секції** обласної Спілки краєзнавців, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри

образотворчого і прикладного мистецтва Н.О. Урсу продовжила брати участь у спільному проєкті Краківського педагогічного університету імені Комісії національної освіти (інститут мистецтв, спеціальність «Художня освіта») і Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка – «На пограниччях – аспекти візуальної комунікації спільноти» тощо, а також організувала 5 мистецьких виставок художніх робіт, присвячених історичним, пам'ятним і природнім місцям Хмельницької області

Член НСКУ З.М. Климишина продовжувала надавала консультації щодо виконання тематичних запитів з генеалогії співробітникам Кам'янець-Подільського міського архіву та Державного архіву Хмельницької області, проводити збір музейних експонатів, книг, журналів, листівок, буклетів, інших матеріалів для Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника, міського архіву, Інституту національної пам'яті України.

За участю Летичівського районного осередку НСКУ у 2019 р. керівник – голова осередку С.А. Коржик) продовжував реалізовувався проєкт «Летичівщина – мій рідний край», серцевиною якого стала діяльність експедиції вчителів та учнів загальноосвітніх шкіл з дослідження історичного минулого району та його населених пунктів. Складовою частиною експедиції було з'ясування подій Української революції 1917-1921 рр. на Летичівщині та фронтових шляхів військових частин, що визволяли села і м. Летичів від нацистської окупації в березні 1944 р. Результатом роботи експедиції стало поповнення новими матеріалами і артефактами шкільних музеїв району та організація проведення в навчальних закладах конференцій і читань.

4. Науково-методична робота

Вагоме місце в діяльності обласної Співки краєзнавців у 2019 р. займала праця членів НСКУ по впровадженню регіональних досліджень в систему навчання і виховання вищих та загальноосвітніх навчальних закладів освіти України, в першу чергу Хмельниччини, забезпечення її підручниками, навчальними посібниками, методичними розробками та рекомендаціями з краєзнавства та робота по залученню старшокласників, студентської молоді до краєзнавчих досліджень.

Водночас члени НСКУ – науковці і вчителі вищих і шкіл Хмельниччини видали у 2019 р. орієнтовно понад 40 навчальних підручників, посібників та методичних розробок з тих дисциплін, що вони викладають. Проте у таблицю видань цього звіту включено всього **9 посібників**, які або прямо, або дотично пов'язані з краєзнавством. Решта – присвячені юридичним, фізико-математичним, психологічним та іншим спеціальним дисциплінам, що викладаються у вишах і школах Хмельниччини. З 2008 р. у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка видається серійний науково-методичний збірник праць «Проблеми дидактики історії» (голова редколегії, член НСКУ, проф. С.А. Копилов, відповідальний редактор,

член НСКУ, доцент В.А. Дубінський). У 2019 р. вийшов з друку десятий випуск збірника. Збірник представлений розділами «Теорія та методологія дидактики історії», «Викладання проблем вітчизняної та всесвітньої історії у вищих навчальних закладах» «Методика навчання історії та суспільних дисциплін у загальноосвітній школі», «Проблеми розвитку суспільно-гуманітарних дисциплін: історична ретроспектива» та ін., де представлені статті з проблем краєзнавства. Поки такий збірник є єдиним в Україні, здобув популярність у наукових і педагогічних працівників і представлений авторами з багатьох університетів і шкіл нашої держави.

Члени НСКУ вчителі міських і районних відділень спілки зосередили увагу на здійсненні науково-методичної роботи для потреб освіти та краєзнавства. Практично усі члени НСКУ-вчителі викладають шкільне краєзнавство, пристосовуючи його до свого району, міста або села, здійснюють позакласну краєзнавчу роботу з учнями, створюють і розбудовують краєзнавчі музеї в школах, керують краєзнавчими гуртками, написанням здібними старшокласниками конкурсних наукових робіт краєзнавчого характеру в системі Хмельницького територіального відділення МАН, для місцевих, обласних і республіканських учнівських олімпіад, займаються організацією молодіжного туризму, залучають учнів до пошукових всеукраїнських експедицій, створюють методичні рекомендації до краєзнавчих уроків тощо.

Варто відзначити, що дієво продовжує працювати на Хмельниччині територіальне відділення Малої академії наук, з якою активно співпрацюють обласна Спілка краєзнавців та всі її міські і районні осередки. Зокрема, територіальне відділення МАН України очолює член НСКУ, ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор І.М. Шоробура. У 2019 р. до керівництва написанням старшокласниками конкурсних робіт для МАН залучено понад 130 вчителів шкіл області – переважно членів НСКУ, а також рецензентів, експертів, членів журі – з професорсько-викладацького складу ВНЗ та вчителів області.

До прикладу. Члени Кам'янець-Подільської міської організації НСКУ брали участь у рецензуванні конкурсних робіт членів МАН України, були членами журі цього конкурсу (доцент О.Л. Баженов, професор Н.В. Бахмат, доцент В.А. Дубінський, професор Л.М. Марчук, професор О.А. Рарицький, доцент П.В. Кліщинський, А.Г. Бренюк, доцент С.А. Сидорук, доцент В.Б. Стецюк, канд. філолог. наук В.В. Щегельський, вчителька Л.А. Воронюк, вчитель-аспірант Ю.А. Клімчук). За ініціативи В.А. Дубінського і при підтримці міської організації НСКУ було опубліковано 6-й випуск праць членів Кам'янець-Подільського міського наукового товариства Малої академії наук (**Наукові студії учнів-старшокласників**: зб. наукових повідомлень за підсумками роботи Кам'янець-Подільської філії Малої Академії наук. /редкол: доцент В.А. Дубінський (співголова), С.В. Старченко (співголова), професор

О.Б. Комарніцький (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 6. 66 с.).

В.А. Дубінський очолював журі першого етапу конкурсних робіт членів МАН України, а також II етапу Всеукраїнської олімпіади з історії. Канд. філолог. наук Т.О. Джурбій і професор О.А. Рарицький керували роботою журі II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН (м. Хмельницький, 16 лютого). Членом журі був В.В. Щегельський.

Відрадно, що учениця 10 класу СЗОШ № 5 Дарія Лупійчук (секція «Журналістика») посіла перше місце на обласному етапі конкурсі МАН. Її роботою керувала О.І. Почапська. Дмитро Лупійчук під керівництвом С.А. Сидорука виборов друге місце (секція «Етнологія»). Успіхів досягли і учні Ю. А. Клімчука, які займалися в очолюваному ним гуртку «Історія України» ХОЦНТТУМ. Зокрема, його вихованці мають два других місця на II етапі обласного конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт МАН; III місце у Всеукраїнському конкурсі МАН «Юніор-Дослідник. Історик»; два I-х місця на I етапі (районному) конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт МАН; I місце в обласному конкурсі «Історія, яка об'єднує». Крім того, особисто Ю.А. Клімчук був учасником XVI Міжнародного конкурсу творчих робіт школярів, студентів, аспірантів, вчителів «Уроки війни та Голокосту – уроки толерантності».

Член НСКУ, професор І. М. Конет був членом журі фінального етапу XXI Всеукраїнського учнівського турніру юних математиків імені професора М.Й. Ядренка. Професори О.А. Рарицький і Л.М. Марчук очолювали журі II етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської молоді імені Тараса Шевченка (Кам'янець-Подільський, 26 жовтня 2019 р.). Крім того, О.І. Почапська входила до складу журі обласного етапу конкурсу «Юних журналістів», а Н.В. Бахмат була членом журі II етапу Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук із галузі «Освітні, педагогічні науки» (25-26 квітня 2019 р., м. Дрогобич).

О.Б. Комарніцький, А.Л. Глушковецький, С.А. Сидорук, П.В. Кліщинський, О.Л. Баженов, А.А. Лубчинський працювали у складі журі XXI Всеукраїнського турніру юних істориків, який проходив у Кам'янці-Подільському на базі Національного університету імені Івана Огієнка.

С.Е. Баженова проводила також науково-дослідну роботу на тему: «Використання етнічного чинника в екскурсійних маршрутах». На основі архівних та документальних даних досліджено пам'ятки архітектури в системі палацово-ландшафтної творчості та їх використання у туризмі. Досліджувався також вплив етнічного чинника в підготовці екскурсій по маршрутах, які охоплювали палацово-ландшафтні пам'ятки Поділля.

Краєзнавці міста активно співпрацюють з учителями регіону. Л.А. Воронюк провела урок-екскурсію, присвячену 100-річчю Української революції в Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник.

Краєзнавець є керівником пошуково-дослідницької експедиції зі збору етнографічних, археологічних, фольклорних та інших матеріалів з історії краю. Л.А. Воронюк написала методичний збірник матеріалів для підготовки та проведення уроків історії рідного краю «Практичні моделі уроків історії рідного краю. Хмельниччина (11 клас): методично-дидактичний супровід».

У 2019 р. спільно правління обласної Спілки і його міські та районні осередки продовжили практику під час проведення науково-краєзнавчих конференцій, симпозіумів, круглих столів, читань різного наукового рівня обов'язково включали до наукових програм зібрань доповіді з регіональних досліджень учителів, учнів-старшокласників, членів Малої академії наук, студентів, магістрантів і аспірантів, а кращі їх доповіді вміщати до наукових збірників, які видані за результатами роботи цих зібрань.

Практично в кожному з міських та районних організацій обласної Спілки організовані і проведені у 2019 р. науково-практичні, а в школах учнівські конференції, читання, конкурси присвячені 100-річчю Української революції 1917-1921 рр.», до роковин Геноциду-голодомору 1932-1933 рр. та розгулу політичних репресій в країні, до 370-річчя Пилявецької битви 1648 р. і т.д. У контексті відзначення цих подій у 2019 р. члени НСКУ-вчителі були задіяні в організації і проведенні учнівських історико-меморіальних та пошукових експедицій, які були започатковані. При сприянні міських та районних організацій Спілки особливого розмаху набрала на Хмельниччині **Всеукраїнська естафета пам'яті** «А ми цю славу збережемо». Під час проходження естафети відбувався комплекс патріотичних заходів (мітинги, зустрічі з ветеранами війни, упорядкування пам'ятних місць, проведення конференцій, діяльність пошуковців, військово-спортивні заходи та ін.). При цьому залучалися широкі кола громадськості, шкільна молодь, краєзнавці, ветерани, науковці.

Такого ж патріотичного значення мало проведення **Всеукраїнської експедиції «Моя Батьківщина – Україна»** в номінаціях «З попелу небуття», «Козацькому роду нема переводу», «Духовна спадщина мого роду», «Із батьківської криниці» та ін. Важливим елементом цієї експедиції стало здійснення старшокласниками шкіл всіх міст і сіл Хмельниччини творчих досліджень, проведення пошукових заходів, записи спогадів сучасників. У цих акціях провідна роль належала вчителям-членам НСКУ.

Обласна організація НСКУ та її осередки підтримали реалізацію **Всеукраїнського науково-просвітницького та історико-краєзнавчого проекту «Місця пам'яті Української революції 1917-1921 рр. на Хмельниччині.** Зокрема, переможцем в обласному етапі цього конкурсу стала група учнів-краєзнавців Летичівського ліцею (Летичівський осередок НСКУ).

Усі районні організації НСКУ приділяють значну увагу до збереження та активізації діяльності у селах та освітніх закладах громадських музеїв та створенню нових музеїв та експозицій. Найбільш потужно ця робота поставлена

в Дунаєвецькому районі, де діє 24 музеї, Білогірському – 24, Віньковецькому – 22 тощо. Наприклад, зусиллями членів НСКУ Хмельницької районної Спілки оновлено експозиції 5-ти сільських і шкільних краєзнавчих музеїв (у сс. Масівці, Пирогівці, Копистин, Стуфчинці, Захарівці) і підготовлено їх для здобуття звання «Зразковий музей».

Вагоме місце в діяльності обласної Спілки краєзнавців є *залучення до екскурсій і туризму молоді*, через які вона має змогу глибше пізнати й наочно ознайомитися з історичним, культурним, духовним надбанням своєї держави та рідного краю, з рештою, спрямована на виховання почуттів національної самосвідомості та патріотизму. Обласна Спілка співпрацює з факультетами та відділами туризму ЗВО Хмельниччини (член НСКУ, Почесний краєзнавець України, доктор історичних наук, професор С.Е. Баженова є завідувачем кафедри туризму і готельно-ресторанної справи в Національному університеті імені Івана Огієнка, Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук, доцент А.М. Трембіцький викладає на відділі туризму в Хмельницькому інституті МАУП, член НСКУ Н.І. Стрельбіцька (керівник турфірми «Ніка – тур – вояж») викладає на відділі туризму Хмельницького торгово-економічного інституту тощо. Зокрема, вона вже протягом декількох років організовує для учнівської і студентської молоді цікаві і пізнавальні **краєзнавчі маршрути по Хмельниччині** до Кам'янця-Подільського, Сатанова, Меджибожа, Самчиків, Маліївець, Сутковець, Бакоти, пам'ятних місць пов'язаних з Кармалюком, в палацо-паркові комплекси, чернечі обителі в Головчинцях, Завалійках, Городищі, Сатанові, до печери «Атлантида» (с.Завалля Кама'янець-Подільського району) тощо. Особливим інтересом є родинні поїздки по вищезазначених маршрутах.

на обліку Старокостянтинівського міськрайонного осередку НСКУ є 6 розроблених і функціонуючих екскурсійних маршрутів по рідному краю для всіх шкіл і населення, які курирують вчителі – члени НСКУ. Це маршрути «Історична карта Старокостянтинівщини», «Відомі пам'ятки краю», «Козацькими шляхами», «Літературна Летичівщина»), а також розроблені та апробовані нові: «Туристичний маршрут по річці Случ та її притокам». Кращим розробником туристичних маршрутів і є самим популярним екскурсиводом по місту Старокостянтиніву і краю є директор ЗОШ № 8 цього міста, голова місцевої організації НСКУ Т.М. Скрижевська. Практично кожний район області має свої визначені екскурсійні маршрути, над удосконаленням яких працюють фахівці туризму, музейники та вчителі.

Значну екскурсійну роботу проводили в Кам'янці-Подільському члени НСКУ В.А. Нестеренко, В.В. Щегельський, А.Ю. Скрипник, В.Б. Стецюк, Р.В. Йолтуховський, В.В. Пагор, І.В. Паур, К.В. Мельничук, А.Ю. Хоптяр

Досить плідно і творчо працювали у 2019 р. **клуби «Краєзнавець»** при обласній універсальній науковій бібліотеці (президент клубу, голова Хмельницької міської організації Спілки Блажевич Ю.І.) та при Деражнянській

районній центральній бібліотеці (керівник – голова Деражнянського осередку Спілки Стецюк Ю.А.). До засідань клубу залучалися активно науковці, студентська і учнівська молодь, читачі різного віку і професій. Обидва клуби засідали один раз на місяць, а при потребі частіше, і присвячували їх актуальним датам, подіям, видатним постатям в історії та культурі України і рідного краю й, таким чином, успішно виконували пізнавально-просвітницьку функцію.

Популяризація і просвітництво в роботі обласної Спілки краєзнавців

У плані популяризації та просвітництва на прикладах регіональної історії, культури та природи міськими та районними організаціями НСКУ використовуються засоби обласного й місцевого радіомовлення та телебачення. Так, Хмельницька міська організація НСКУ впродовж 2019 р. продовжувала активно залучати міських краєзнавців до теле-радіо ефіру та публікацій в засобах масової інформації області. В програмах місцевих телекомпаній «Поділля – Центр», «Місто», «33-й канал ТВ+», у передачах обласного радіомовлення брали участь майже половина членів міського краєзнавчого осередку НСКУ. Так, наприклад, у програмах «Терра Хмельниччина», «Вулицями рідного міста», «Путівник краєзнавця», «Полудень», «В полі зору», «Містичне Поділля», «Невідомий Проскурів», «Ранній гість», «Клуб вихідного дня», «Тема», «Екскурс в історію» прозвучали цікаві, змістовні телевізійні та радіовиступи краєзнавців Єсюніна С.М., Захар'єва В.А., Погорільця О.Г., Западенка І.В., Шпаковського С.М., Байдича В.Г., Олійника Ю.В., Галатиря В.В., Блажевича Ю.І., Адамського В.Р., Дацюка О., Стеньгач Н.О., Ткача Б.В., Баваровської О.О., Синиці Н.М., Осецького Й.П., Шоробури І.М., Войнаренка Н.П., Григоренка О.П., Крамара С.І., Таньчук Т.М., Тарчевської В.Б., Церклевич В.С., Ільїнського В.М., Слободянюка П.Я., Місінкевича Л.Л., Трембіцького А.М., Іваневич Л.А.

Упродовж року потужно працював *Інтернет-сайт* «Кам'янець-Подільський історичний», на сторінках якого публікувалися матеріали статті з історії міста, які готували учні шкіл та студенти ВНЗ міста. На сайті було оголошено конкурс учнівських і студентських наукових робіт на історико-краєзнавчу тематику, учасники якого відзначені призами (у нагородженні брали участь члени НСКУ В.А. Дубінський, О.Б. Комарніцький, О.М. Завальнюк, В.В. Пагор та ін.). Загалом обласна Спілка краєзнавців та її міські і районні осередки перейшли на активне спілкування на фейсбуці та інстаграмі інтернету, обмінюються інформацією, новинами, вітаннями, здійснюють презентації своїх видань, виставок, відкриттів, вміщують повідомлення про конференції, круглі столи тощо.

З кожним роком зростає роль краєзнавчого осередку Хмельницького національного університету в складі кандидата історичних наук Айвазян О.П.,

професорів Войнаренка М.П., Лук'янової В.В. та ін., який активно займається історико-краєзнавчою та духовною спадщиною краю. У 2019 р. цим осередком проведені такі просвітницькі заходи:

– Урок пам'яті «Без права на забуття» (до 75-ї річниці визволення Хмельниччини від фашистських загарбників).

– Година краєзнавства «Хмельницький національний університет – шлях до визнання».

– Круглий стіл «Проблеми сталого розвитку Хмельницької області».

– Година цікавих повідомлень «Плоскирів... Проскурів... Хмельницький» (до Дня міста Хмельницького).

– Година краєзнавства «Наукова бібліотека ХНУ – світ нових можливостей»;

- Шевченківські читання «Немає нічого в Бога, як Дніпро, та наша славная Україна», присвячені 205-ій річниці від дня народження Т.Г.Шевченка.

- На сайті НБ ХНУ розпочато створення краєзнавчого порталу, який має містити посилання на будь-яку краєзнавчу інформацію та створення повнотекстової електронної краєзнавчої бібліотеки Хмельниччини.

– Студенти першого курсу спеціальностей ТО (Технологічна освіта) і ОДМ (Образотворче і декоративне мистецтво) кафедри технологічної та професійної освіти знайомляться з містом Хмельницький, починаючи з його центральної вулиці – Проскуровської. Проводив екскурсію Ігор Байдак – український журналіст, краєзнавець, поет, фотограф, колекціонер, член Національної спілки журналістів України.

– В Хмельницькому національному університеті щорічно проводяться «Подільські читання: екологія, охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття: наука, освіта, практика.

Обласна Спілка тісно співпрацює з обласними універсальною науковою бібліотекою, юнацькою бібліотекою ім. Т. Шевченка та іншими міськими та районними бібліотеками, з їх краєзнавчими відділами. Варто зауважити, що працівники краєзнавчого відділу є членами НСКУ. Активними членами НСКУ є директор Деражнянської районної бібліотеки Н.І. Стецюк, яка є одночасно головою районного відділення НСКУ. Член НСКУ О.Б. Айвазян є директором наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, кандидат історичних наук, член НСКУ, кандидат історичних наук Л.В. Климчук є директором наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, член НСКУ, кандидат історичних наук, доцент А.О. Михайлик є директором бібліотеки Подільського державного аграрно-технічного університету. Прикладом такої співпраці бібліотек вишів Хмельниччини та суміжних областей України у контексті розвитку бібліотечного краєзнавства стали всеукраїнські науково-практичні конференції

«Університетські бібліотеки : історія, досвід, перспективи розвитку» (м. Хмельницький, Кам'янець-Подільський, 27-28 вересня 2019 р.).

Краєзнавчий відділ обласної універсальної бібліотеки є фактично науково-методичним центром обласної і Хмельницької міської організацій НСКУ. Тут проводяться конференції, пленуми, засідання президії обласної Спілки краєзнавців, зібрання клубу «Краєзнавець», науково-краєзнавчі конференції, симпозиуми, круглі столи, читання, презентації науково-краєзнавчих видань, книжні виставки обласної та міської організацій Спілки.

Отже, названі та інші бібліотеки Хмельниччини є провідними в галузі бібліотечного та наукового краєзнавства. Вони ведуть бібліографію краєзнавства, збагачують фонди краєзнавчої літератури, видають біобібліографічні покажчики, є місцем проведення краєзнавчих конференцій, круглих столів, читань, презентацій, книжних виставок краєзнавчих видань, є місцем діяльності осередків НСКУ. Провідні працівники бібліотек, як правило, є членами НСКУ.

Упродовж 2019 року зміцнилася співпраця обласної Спілки з Державним архівом Хмельницької області. Зокрема, член НСКУ, директор архіву, кандидат історичних наук В.Г. Байдич є членом президії обласної Спілки краєзнавців, брав активну участь у роботі засідань президій та пленумів обласної Спілки. Тут створено потужний осередок членів НСКУ, який входить до Хмельницької міської організації Спілки. За ініціативою В.Г. Байдича у звітному році видано два збірника документів за матеріалами фондів архіву з історії Хмельниччини та здійснено видання вже третього випуску серійного наукового збірника наукових праць «Подільська старовина», до редколегії якого залучені науковці США, де в складі авторів статей і матеріалів переважно є члени НСКУ.

Базовою опорою діяльності обласної Спілки в науково-дослідній, науково-методичній та видавничій роботі залишається Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті. Він у своїй роботі спирається на майже 150 почесних і дійсних членів-поділлязнавців Хмельниччини, Вінниччини й інших регіонів України та зарубіжжя і працює за власним статутом і планами роботи. Більшість його почесних і дійсних членів є одночасно членами Хмельницької та Вінницької обласних організацій НСКУ. Саме при Центрі у м. Кам'янці-Подільському продовжує знаходитися головний офіс обласної організації НСКУ та редакція науково-краєзнавчого збірника обласної Спілки «Краєзнавець Хмельниччини». У 2019 р. обласна Спілка краєзнавців і Центр дослідження історії Поділля спільно організовували і проводили **9** міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій та круглих столів, брали участь у виданні **3** монографій, **11** книг, **7** наукових збірників, друкували періодичні збірники «Краєзнавець Хмельниччини», «Хмельницькі краєзнавчі студії», тощо.

5. Участь обласної Спілки краєзнавців та її осередків у громадсько-політичному житті держави та Хмельниччини

Краєзнавчий рух, його авангард - обласна організація НСКУ - нерозривно зв'язані з суспільно-політичним життям держави та її подільського регіону, а вся її організаційна, наукова, науково-методична та видавнича діяльність спрямована на національно-культурну розбудову єдиної України.

а) Співпраця обласної Спілки з органами влади

В цьому контексті у 2019 р. обласна організація Спілки та в її складі міські і районні осередки прагнули зміцнити співпрацю з місцевими органами влади для розвитку конструктивності своєї діяльності.

У 2019 р. в члени НСКУ було прийнято заввідділом Хмельницької обласної ради М.С. Панасюка. Він є творчою особистістю, автором книг про м. Нетішин Хмельницької області, постійно відвідує засідання президій, пленумів обласної організації Спілки краєзнавців, допомагає у вирішенні нагальних справ.

Головою районного осередку НСКУ плідно працює завідувач відділу освіти, культури, молоді та спорту Летичівської райдержадміністрації Світлана Анатоліївна Коржик, яка також відзначилась у проведенні по Летичівщині науково-краєзнавчої експедиції НСКУ 30-31 жовтня 2017 р. Вона бере діяльну участь у роботі засідань президії, пленумів і конференцій обласної Спілки краєзнавців, публікує історичні книги про Летичівщину, матеріали, нариси про села краю в наукових збірниках та місцевих газетах, вчасно подає звіти про діяльність свого осередку НСКУ, має подяки президії НСКУ (м. Київ), почесні грамоти обласної спілки краєзнавців.

У такому ж плані активно працює депутат Старокостянтинівської міської ради, директор ЗОШ № 8 цього ж міста Тетяна Михайлівна Скрижевська, з 2009 р. голова Старокостянтинівської міськрройонної організації НСКУ. Вона також відзначилась у проведенні по Старокостянтинівщині науково-краєзнавчої експедиції НСКУ 31 жовтня 2017 р., щороку бере участь в організації всеукраїнських старокостянтинівських науково-краєзнавчих конференцій. Вона активно співпрацює з членом НСКУ, начальником управління гуманітарної сфери і туризму Старокостянтинівської міської ради В.І. Муляром, організатором низки всеукраїнських науково-краєзнавчих конференцій з виданням наукових збірників (2009-2019 рр.).

Наведемо приклад співпраці з владою Кам'янець-Подільської міської організації НСКУ. Осередок гідно представлений в органах місцевого самоврядування. Його голова О.Б. Комарніцький є членом архітектурно-містобудівної ради, а також комісії із встановлення меморіальних знаків виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради (членом цієї ж комісії є О.В. Будзей). Член НСКУ Г.Б. Ківільша входить до складу координаційної ради з туризму міськвиконкому, А.Б.Задорожнюк і С.В.Трубчанінов – геральдичної комісії. Також плідно працює у складі топонімічної комісії при Кам'янець-Подільському міськвиконкомі член НСКУ

О.В. Будзей. У 2019 р. О.Б. Комарніцький був членом тимчасової комісії, на якій розглядалися питання про спорудження в Кам'янці-Подільському пам'ятника борцям за Незалежність України, відзначення у місті подій Української революції 1917-1920 рр.

Члени НСКУ задіяні в роботі топонімічних комісій місцевих державних адміністрацій у містах Дунаївці, Шепетівці, Ізяславі, Старокостянтинові, Білогір'ї, Полонному, Славуті та ін.

Варто відзначити, що члени НСКУ професор-академік С.А. Копилов є ректором Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, професор І.М. Шоробура – ректором Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, член президії обласної спілки краєзнавців кандидат історичних наук В.Г. Байдич – директор Державного архіву Хмельницької області, член президії обласної спілки – директор ДКЗ «Межибіж» тощо. Всі вони активно сприяють розбудові краєзнавчого руху.

Ряд краєзнавців Кам'янець-Подільської міської організації НСКУ очолюють наукові інституції. Професор О.М. Завальнюк здійснює керівництво осередком Української академії історичних наук, осередком міжнародного Українського історичного товариства (м. Кент, США; м. Острог, Україна), професор Л.В. Баженов – Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, професор Н.О. Урсу – Міжнародним науковим центром досліджень історії образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва й архітектури, професор С.А. Копилов – науковою лабораторією «Проблем дидактики історії» кафедри всесвітньої історії, професор С.Е. Баженова – навчально-науковою лабораторією «Інноваційні технології в туризмі». Професор М.А. Печенюк здійснювала керівництво роботою кабінету-музею імені М.Леонтовича, кандидат історичних наук І.В. Паур є зав. музеєм Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Відповідальний секретар обласної Спілки краєзнавців, доцент В.Р. Адамський створив і очолив на штатних засадах в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії науково-методичний Центр дослідження освіти Хмельниччини.

До того ж Л.В. Баженов є керівником своєї наукової школи «Регіональна історія Правобережної України», О.М. Завальнюк – «Проблеми української історії кінця ХІХ ст. – 30-ті рр. ХХ ст.», С.А. Копилов – «Проблеми української історіографії ХVІІІ – початку ХХІ ст.», Н.О. Урсу – «Художня спадщина України в контексті сучасного мистецтвознавства», М.А. Печенюк – «Проблеми естетичного виховання молоді засобами музики у школах різного типу навчання і вищих закладах освіти».

О.М. Завальнюк є членом Президії НСКУ. До складу Правління НСКУ входить Л.В. Баженов. Ю.А. Хоптяр є членом колегії Державного архіву Хмельницької області, С.В. Трубчанінов – вченої ради Національного історико-архітектурного заповідника «Кам'янець», О.Б. Комарніцький – музейної ради Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника.

Варто відзначити, що налагоджена співпраця Президії обласної організації НСКУ з Хмельницькою обласною державною адміністрацією та обласною радою, департаментами освіти та культури, з меріями міст Хмельницького, Кам'янця-Подільського, Старокостянтинова тощо.

б) Співпраця з територіальними громадами

Важливою формою співпраці з місцевими органами влади є участь представників правління обласної організації та осередків НСКУ у справі налагодження контактів і зв'язків з новоутвореними згідно закону України «Про децентралізацію в Україні» територіальними громадами на Хмельниччині, яких діяло у 2019 р. 46. Правління та президія обласної спілки краєзнавців визначила своїм пріоритетом у творчій діяльності повністю переорієнтуватися на співпрацю з ОТГ, допомогти їм розвивати краєзнавчий рух, музейне будівництво та туризм. У 2019 р. відбулися потужні науково-краєзнавчі конференції при участі обласної і районних організацій НСКУ в Дунаєвецькій селищній ОТГ Дунаєвецького, Китайгородській ОТГ Кам'янець-Подільського району й ін. Така робота обласної Спілки краєзнавців заслуговує підтримки, популяризації та поширення досвіду.

в) Участь членів обласної Спілки у волонтерському русі

Події неоголошеної війни на Сході України 2014-2019 рр. та боротьба за єдину і неподільну Україну також позначилися на діяльності обласної Спілки краєзнавців України, члени якої співпереживають і знаходять можливості волонтерської підтримки Збройних Сил держави на фронтах АТО, для гідного вшанування живих і полеглих за Україну Героїв Хмельниччини.

Відзначимо, що в 2019 р. членом НСКУ став доктор історичних наук, професор Національної академії прикордонних військ України у м. Хмельницькому, полковник запасу М.І. Кабачинський. Він вже кілька років керує волонтерським рухом у Хмельницькій області у справі матеріальної допомоги ЗСУ на Сході України

Упродовж 2018-2019 рр. ряд членів НСКУ міст і районів Хмельниччини взяли участь у волонтерському патріотичному русі з метою допомоги фронту. Яскравим прикладом є діяльність Дунаєвецької районної організації НСКУ, яка підтримала почин членів осередку та співпрацюючи з іншими громадськими організаціями зібрала і передала бійцям на фронт значні суми грошей і продовольства. З цією ж метою було організовано спільно з товариством «Просвіта» і дано у низці сіл Дунаєвеччини благодійні концерти.

За участю вчителів – членів НСКУ у загальноосвітніх навчальних закладах Хмельниччини поширилося залучення учнів до участі в конкурсах малюнків, оберегів, написання листів бійцям ЗСУ. У школах утворені і діють волонтерські загони, проводяться зустрічі з учасниками бойових дій на сході України. В цьому добре відзначилася діяльність Летичівської, Славутської, Ізяславської та інших районних організацій НСКУ. За участю Летичівського осередку Спілки відкрито меморіальні плити воїнам – героям антитерористичної операції на

сході України - у Голосківській та Требухівецькій ЗОШ І-ІІІ ст. цього ж району. Форми волонтерської діяльності урізноманітнюються.

6. Зв'язки і співпраця обласної Спілки краєзнавців

У 2019 р. найбільш тісна співпраця здійснювалася з Вінницькою обласною організацією НСКУ (її голова, доктор історичних наук Гальчак С.Д.). Зокрема, проведено 2 спільні - 1 міжнародна і 1 - всеукраїнська конференції на території Вінниччини, в яких співголовами оргкомітетів були голови обох обласних Спілок (наприклад, науково-краєзнавча конференція в Буші Ямпільського району та в м. Барі Вінницької обл.). Міцні зв'язки встановлені з Товариством дослідників Волині, обласними спілками в Луцьку, Черкасах, Чернівцях та ін.

Робота обласної Спілки в першу чергу базується на співпраці зі всіма вишами, національними заповідниками і парками, державними історикорико-культурними заповідниками, обласним краєзнавчим та мережею музеїв, краєзнавчими відділами бібліотек, Державними архівами Хмельниччини і Вінниччини тощо.

7. Міжнародні творчі зв'язки

Упродовж 2019 р. президія обласної спілки краєзнавців та її міські і районні осередки брали участь в налагодженні науково-краєзнавчих зв'язків у різних формах і, головним чином, при організації міжнародних наукових конференцій. Таких відбулося на Хмельниччині 4, до роботи яких залучилися науковці Польщі, Литви, Молдови, Білорусі й інших країн.

Інновацією стало проведення в Державному історико-культурному заповіднику «Межибіж» ХІ-ої міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичної фортифікації» (ДІАЗ «Межибіж» - м. Львів – м. Люблін (Польща), 3-6 червня 2019 р.). Крім заповідника «Межибіж», в її організації взяли участь Управління культури Хмельницької ОДА, Хмельницька обласна і міська організації НСКУ, Інститут архітектури і реставрації Національного університету «Львівська політехніка», Державна вища технічна школа у м. Хелмі Республіки Польща, Морегедський університет в США. Конференція проходила в кілька етапів: 1-й) - 2 червня - початок роботи конференції в Національному університеті «Львівська політехніка» та вечірній від'їзд до Хмельниччини; 2-й) - 3-4 червня - вона продовжила роботу в заповіднику «Межибіж» під головуванням члена НСКУ, Почесного краєзнавця України, директора цієї установи Погорільця О.Г. У засіданнях, екскурсіях по заповіднику взяло участь 42 науковців, архітекторів, реставраторів, пам'яткоохоронців, музейників з різних регіонів України, Польщі і США, які вивчали досвід реставрації Меджибізького замку; 3-й) - 3 червня вечірній від'їзд до м. Львова, де відбулися ранкові зустрічі та дискусії; 4-й) - 4 червня - від'їзд до Державної вищої технічної школи в м. Хелм, де відбулися 5 червня наукові засідання; 5-й) – 6 червня - учасники конференції взяли участь в

наукових екскурсій по пам'яткам фортифікації міст Хелма, Столп'є, Любліна і Замостя (Польща). Делегацію науковців і пам'яткознавців Хмельниччини очолював член НСКУ, завідувач відділу охорони історико-культурної спадщини області Шпаковський С.М. Це перший такий досвід проведення міжнародних конференцій в обласній Спілці краєзнавців, який виявився вдалим, і заклав фундамент до подальшого проведення таких форумів.

Інший приклад налагодження міжнародних зв'язків. Зокрема, виокремимо здобуття членом НСКУ, кандидатом історичних наук А.Ю. Хоптяром науково-дослідницького гранту з вивчення історії Голокосту на тему «Голокост на території Хмельницької області в 1941-1943 рр.», наданого науково-дослідницькою організацією Yahad-InUnum (Париж, Франція). Краєзнавець у вересні-листопаді 2019 р. проходив стажування у Парижі, опрацьовував з теми архіви та бібліотеки Франції. Студенти економічного факультету, напрямів підготовки «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» під керівництвом Почесного краєзнавця України, професора С.Е. Баженової з 9 по 22 вересня 2019 р. брали участь у проекті молодіжного обміну, який університет реалізує спільно з Групою понадгімназійних шкіл № 2 ім. К. К. Бачинського в Домброві Тарновській (Польща). 9 вересня стартував міжнародний культурний обмін «Разом пізнаємо перлини культур Повісля Домбровського і Поділля» з метою апгрейду механізму міжнаціональної співпраці та дружніх контактів між молоддю України та Польщі.

Обласна організація Спілки налагодила співпрацю з Спілкою поляків в Україні, з польським науковим товариством м. Кам'янця-Подільського.

7. Матеріальна база обласної Спілки краєзнавців

Головний офіс організації продовжує знаходитися на історичному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (32301, м. Кам'янець-Подільський, вул. Татарська, 14, кімн. 15), забезпечений офісною технікою та інтернет-зв'язком, має солідну бібліотеку краєзнавчих видань та її бібліографічний каталог. Опорними пунктами діяльності обласної організації Спілки є обласна універсальна наукова бібліотека, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Державний архів Хмельницької області, Хмельницький інститут МАУП, обласний краєзнавчий музей у м. Хмельницькому та Національний університет імені Івана Огієнка, державний історичний музей-заповідник у Кам'янці-Подільському, Державний історико-культурний заповідник «Межибіж» у смт Меджибожі, державні і громадські музеї, бібліотеки в містах і районах області.

Членські внески спілчани вносять, на жаль, не зовсім організовано. Щороку від усіх осередків обласної організації поступає пересічно 50 відсотків від загального потрібного обсягу внесків. З 2019 р. відповідно до новітніх змін у Статуті НСКУ збираються внески з членів НСКУ щорічні у розмірі 100 грн., а вступні – 200 грн. Тому обласна Спілка щорічно оперує коштами 14-15 тис. грн.

Витрата і поступлення членських внесків регламентується щорічно затвердженими пленумами обласної організації кошторисами під контролем її ревізійної комісії.

Отже, після завершення роботи VI з'їзду НСКУ правління і президія Хмельницької обласної організації Спілки та її осередки домоглися у 2019 р. успішного виконання планів роботи, а в низці пунктів їх перевиконання. Незважаючи на кризу та війну на Сході України, обласна Спілка зі своїми осередками працювала стабільно, динамічно втілювала інноваційні форми роботи, закладала основи для поступу краєзнавства на наступні роки.

Голова
Хмельницької обласної організації НСКУ
Відповідальний секретар

Л.В. Баженов
В.Р. Адамський

25 січня 2020 року